

15. заседание

Срѣда, 13 юлий 1927 година.

(Открито отъ председателя А. Ц. Цанковъ, въ 16 ч. 30 м.)

Председателъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието сж отсъствуваха следните народни представители: Ставри Андреевъ, Христо Баевъ, Христо Баралиевъ, Иванъ Бомбевъ, Стефанъ Бояджиевъ, Ради Василевъ, Вълчо Даскаловъ Вълчовъ, Стойчо Георгиевъ, Георги Губидъликовъ, Добри Даскаловъ, Добри Димитровъ, Момчо Дочевъ, Георги Драгневъ, Борисъ Евтимовъ, д-ръ Димо Желъзовъ, Станю Златевъ, Христо Илиевъ, Панайотъ Тинчевъ Калчевъ, Трифонъ Капитановъ, Колю Кожаклиевъ, Боню Колевъ, Еню Колевъ, Тома Константиновъ, Иванъ Куртевъ, Кънчо Кънчевъ, Теодоси Кънчевъ, Добри Даневъ, Димитъръ Мангъровъ, Петъръ-Миновъ, Йорданъ п. Димитровъ, Запрянъ Миховъ, Янакъ Молловъ, Георги Нешковъ, Йовчо Николаевъ, Иванъ х. Николовъ, Кириакъ Ноевъ, Петъръ Панайотовъ, Вичо Петевъ, Иванъ Петровъ, Проданъ Поповъ, Петко Разсукановъ, Никола Сапунджиевъ, Христо Статевъ, Димитъръ Стефановъ, Любомиръ Стоянчовъ, Стефанъ Тасевъ, Петъръ Тодоровъ, Желю Тончевъ, Иванъ Харизановъ, Кръстю п. Цвѣтковъ, Маринъ Шиваровъ и Димитъръ Яневъ).

Г. г. народни представители! Има да ви направя следните съобщения.

Бюрото на Камарата е разрешило отпускъ на следните народни представители:

- На г. Иванъ Бомбевъ — 3 дни;
- На г. Добри Димитровъ — 1 день;
- На г. Петъръ Якимовъ — 2 дни;
- На г. Добри Даскаловъ — 4 дни;
- На г. Борисъ Толевъ — 2 дни;
- На г. Тома Константиновъ — 6 дни;
- На г. Стоянъ Кърлевъ — 1 день;
- На г. Стойчо Георгиевъ — 5 дни;
- На г. Колю Кожаклиевъ — 5 дни;
- На г. Йовчо Николаевъ — 5 дни;
- На г. Трифонъ Капитановъ — 5 дни;
- На г. Станю Златевъ — 3 дни;
- На г. Петъръ Миновъ — 2 дни;
- На г. Борисъ Евтимовъ — 2 дни;
- На г. д-ръ Владимиръ Буриковъ — 2 дни;
- На г. Герасимъ Ангеловъ — 1 день;
- На г. Петъръ Тодоровъ — 1 день;
- На г. Кръстю п. Цвѣтковъ — 2 дни;
- На г. д-ръ Димо Желъзовъ — 2 дни, и
- На г. Добри Даневъ — 1 день.

Въ бюрото на Камарата сж постъпили:

Отъ Министерството на финансите — предложение за приложение на § 6 отъ закона за измѣнение и допълнение на закона за тарифата на износните стоки. (Вж. прил. Т. I, № 12).

Отъ същото министерство — законопроектъ за сключване бюджета за 1919/1920 финансова година. (Вж. прил. Т. I, № 13).

Пристъпваме къмъ дневния редъ — трето четене отговора на тронното слово.

Моля, г. докладчика да го прочете.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. ст): (Чете)

„Ваше Величество,

Народното представителство посрѣща съ благодарностъ поздравитѣ, които Ваше Величество лично му отправихте по случай откриването първата извънредна сесия на XXII-то обикновено Народно събрание.

Ваше Величество,

Редътъ и свободата, при които се произведоха последните законодателни избори, се ценятъ отъ народното представителство и то е готово да даде на правителството цялата си подкрепа въ усилията му да продължи дѣлото за затвърдяване законността въ страната. Народното представителство следи същщо съ внимание мѣрките, които правителството взима за финансовото и стопанско заздравяване на държавата и ще му сътрудничи съ всичките си сили, за да се подобри поминѣкътъ на народа.

Ваше Величество,

Народното представителство се радва, че политиката на миръ, лоялностъ и добросъседство, които България твърдо и неотклонно води, дава плодотворни резултати, отъ които вдигането на ликвидационния военно-контроленъ органъ е особено цененъ. И народното представителство ще бжде още по-доволно, ако спечеленото по тоя пътъ довѣрие къмъ страната ни позволи на правителството да постигне нови успѣхи, които биха облекчили народния поминѣкъ и биха обнадежили народа за по-добри бѣдини.

Ваше Величество,

Народното представителство ще положи всички грижи, за да разгледа презъ тая извънредна сесия, както бюджетитѣ за приходитѣ и разходите по разните фондове и за извънредните държавни приходи и разходи, така и другитѣ предложени отъ правителството законодателни мѣрки, които биха целили стопанското заздравяване и напредѣкъ на страната.

Да живѣе Негово Величество Царя!

Да живѣе България!“

Председателъ: Моля, които приематъ на трето четене отговора на тронното слово, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г-да! Делегацията за поднасяне отговора на тронното слово на Негово Величество Царя трѣбва да бжде попълнена съ по-единъ народенъ представител отъ всѣки окръгъ.

Бюрото предлага следните народни представители:

- Отъ Бургаския окръгъ — Димитъръ Стефановъ;
- Отъ Варненския окръгъ — Иванъ Бомбевъ;
- Отъ Видинския окръгъ — Малинъ Паневъ;
- Отъ Врачанския окръгъ — Първанъ Първановъ;
- Отъ Кюстендилския окръгъ — Владимиръ Димитровъ;
- Отъ Мъстанлийския окръгъ — Кара Али Мустафовъ;
- Отъ Пашмаклийския окръгъ — Стефанъ Тасевъ;
- Отъ Петричкия окръгъ — Димитъръ Жостовъ;
- Отъ Пловдивския окръгъ — Георги Юртовъ;
- Отъ Пльвенския окръгъ — Петъръ Тодоровъ;
- Отъ Русенския окръгъ — Никола Кемилевъ;
- Отъ Софийския окръгъ — Григоръ Василевъ;
- Отъ Старозагорския окръгъ — Запрянъ Миховъ;
- Отъ Търновския окръгъ — Теодоси Кънчевъ;
- Отъ Хасковския окръгъ — Василъ Митевъ;
- Отъ Шуменския окръгъ — д-ръ Кънчо Милановъ.

Който приематъ тѣзи лица да влѣзатъ въ делегацията за поднасяне отговора на Негово Величество Царя, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ втора отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за освобождаване отъ отговорностъ длъжностните лица презъ време на войната при интендантските магазини и други подобни учреждения.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь И. Михайловъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцяло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 10).

Председателъ: Моля, които приематъ на първо четене законопроекта за освобождаване отъ отговорностъ длъжностнитъ лица презъ време на войната при интендантскитъ магазини и други подобни учреждения, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка трета отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за довършване на държавни сгради въ царството.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ П. Георгиевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Настоящиятъ законопроектъ за довършване на държавни сгради въ царството мила презъ комисията по Министерството на общественитъ сгради, пътищата и благоустройството и презъ бюджетарната комисия. И въ дветъ комисии законопроектътъ не претърпѣ голѣми и съществени промѣни, поради което той не се отпечати, за да се раздаде на почитаемото Народно представителство. Ония малки измѣнения, които станяха, азъ ще ви ги докладвамъ при четенето на отдѣлнитъ членове.

Заглавието на законопроекта е: (Чете).

„ЗАКОНЪ“)

за довършване на държавни сгради въ царството“.

Въ заглавието комисията не направи никакво измѣнение, тъй като се смѣтна, че то отговаря напълно на целитъ и задачитъ на законопроекта.

Председателъ: Има думата народниятъ представител г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законопроектътъ, който подлежи на разглеждане сега, премина на първо четене набързо, като ни се обеща, че при второто му четене ще ни се даде възможностъ да кажемъ нѣколко общи думи върху него. Азъ ще направя това сега, съ нѣколко кратки бележки, които ще изложа предъ почитаемото Народно събрание.

Въ 1924 г. се предприе отъ тогавашния кабинетъ една строителна политика. Г. Петъръ Тодоровъ, тогавашниятъ министъръ на финанситъ, бѣше доста щедъръ къмъ тая политика. Днесъ въ мотивитъ къмъ законопроекта азъ намирамъ нѣколко положения, за които 2—3 години вече говоримъ и които положения се оспорваха отъ хора на управляващата партия.

Въ мотивитъ се констатира, че въ 1924 г. сж били гласувани кредити въ размѣръ приблизително на 400 милиона лева, които сж били отредени за посрѣщане на разходите за строежа на сградитъ, които тогава бѣха предвидени да се строятъ. Въ мотивитъ се констатира сжщо, че до днесъ едва сж могли да се изразходватъ 83 милиона лева отъ цѣлата тая сума; тъй че останали сж неразходвани 300.000.000 л. — сума която е трѣбвало да се разходва, за да се довършатъ започнатитъ сгради. Признава се въ мотивитъ сжщо, че сградитъ, основитъ на които сж поставени, започватъ да се рушатъ. Съ една дума, предъ насъ е една картина, която не е никакъ приятна, когато тя се рисува въ Народното събрание и се искатъ отъ последното сжщитъ кредити, каквито преди 3 години едно Народно събрание съ другъ съставъ, въпрѣки закона за бюджета, отчетността и предприятията, е предвидѣло да се разходватъ въ размѣръ на кръгло 400 милиона лева, срещу което сж могли да бждатъ осигурени приходи само 83.000.000 л. И наистина, трѣбва да се констатира съ съжаление това, което и уважаемиятъ министъръ г. Славейко Василевъ констатира съ внесения законопроектъ. Въ мотивитъ той казва: (Чете) „Като послѣдствие отъ това положение на нѣщата, ние сме изправени предъ печалния фактъ да гледаме мъртавъ вложения капиталъ отъ 83 милиона лева, да търпимъ повредитъ, които всѣки денъ се увеличаватъ, а сжщевременно да товаримъ държавния бюджетъ съ наеми“. Това положение е заставило г. министра Славейко Василевъ да дири цѣръ, защото отъ една страна ние виждаме хвърлени 83 милиона лева въ здания, чийто строежъ е спрѣнъ, които се рушатъ и ако не продължи строежътъ, всичко ще загине, а съ друга страна виждаме,

че държавата се намира предъ наложителната нужда да строи, защото плаща голѣми наеми за своитъ учреждения.

Безспорно е, че Министерството трѣбваше да се погрижи да намѣри срѣдства и начини, за да могатъ да се довършатъ започнатитъ постройки, и въ тѣзи си грижи то ни представя този законопроектъ и иска 200.000.000 л. за целта. Азъ считамъ, че това е погрѣшно, защото ако се направи една проста смѣтка, ще се види, че има нужда още отъ 300.000.000 л.; постройкитъ струватъ 383.000.000 л., разходвани сж 83.000.000 л., значи има нужда още отъ 300.000.000 л. Но мене ми се струва, че и тази сума нѣма да бжде достатъчна. Който отъ васъ е започвалъ строежъ, знае, че почти винаги се излѣзва съ 50% разлика между първата оценка и онова, което накрая трѣбва да се плати. Тъй че и въ случая сумата, която е нужна за довършването на започнатитъ държавни постройки, ще надмине 300.000.000 л.

Какъвъ е начинътъ, който се предлага отъ министра на благоустройството, за довършването на започнатитъ държавни сгради? Преди всичко, г. г. народни представители, азъ искамъ да се уясни едно противоречие, което за себе си не мога да си обясня. Въ чл. 1 на законопроекта се казва, че постройкитъ ще се довършатъ еднократно, съ едно предприятие или най-много съ две предприятия; по-нататъкъ — че тѣзи постройки ще се довършатъ въ разстояние на 3 години, а изплащането имъ отъ страна на държавата ще стане въ разстояние на 10 години чрезъ 6-месечни съкровищни бонове, които държавата ще издаде срещу представени ситуации за извършена работа. Щомъ изплащането ще стане въ разстояние на 10 години, първиятъ въпросъ, който се поража, е: какво ще стане съ собствеността на зданията, които ще се построятъ въ 3-годишенъ срокъ? Това не е уговорено положително въ никой членъ отъ законопроекта.

Ето защо азъ бихъ молилъ, когато ще гласуваме членъ по членъ, непременно да се уговори, първо, че предприятието не може да бжде еднократно, или да се извърши най-много на два пѣти. За единъ строежъ отъ 300—400 милиона лева, който ще бжде предприетъ наведнажъ, трѣбва отъ по-рано да се знае, че има такъвъ предприемачъ, който ще се ангажира да го извърши. Иначе, чини ми се, че това нѣщо у насъ не може да се постигне. И това асж личи на самитъ мотиви на законопроекта. Въ тѣхъ се казва, че имало нѣкои предприемачи, които могли да се натоварятъ съ такива грамадни строежи. Моето разбиране е, че ще бжде по-полезно за държавата да се раздѣлятъ тѣзи строежи, за да могатъ и български строители и предприемачи да се ангажиратъ въ довършването на отдѣлни здания. Първата полза отъ това ще бжде, че ще може по-скоро да се постигне целта, която преследва министърътъ на благоустройството; 20 или 30 сгради, които ще се строятъ, ще могатъ да се довършатъ по-скоро, ако ги взематъ 8—10 души предприемачи, отколкото ако ги вземе единъ предприемачъ.

Нѣкой отъ лѣвицата: Ще има и по-голѣма конкуренция.

Н. Мушановъ (д): Да, въ такъвъ случай ще има и по-голѣма конкуренция и ще може да се намѣри работа за мѣстни наши строители. Та, казвамъ, първото нѣщо, което ще трѣбва да се направи, е да се измѣни чл. 1 въ смисълъ да може довършването на тия сгради да се даде на повече предприемачи, като се даде на всѣки отдѣлно здание, или група здания, а не да се дадатъ всички здания само на единъ предприемачъ.

Второ. Тъй както е редактиранъ законопроектътъ, по моето разбиране, човѣкъ може да смѣтне, че това е една прикрита концесия, и то по следното съображение. Ако ли следъ 3-тъ години, следъ довършването на зданията, държавата не стане тѣхенъ собственикъ, и остане само да плаща 6-месечнитъ вноски — които трѣбва да плаща на предприемача въ разстояние на 10 години съ съответната лихва — тогава може да се изтъкува, че следъ 3-тъ години, когато сградитъ бждатъ построени, държавата ще почне да плаща наеми за тия здания; защото никжде въ законопроекта не е казано, че следъ 3-тъ години зданията ще станатъ собственостъ на държавата. Това трѣбва да се уговори въ съответния членъ — че следъ 3-тъ години, следъ изкарването на постройкитъ, държавата става тѣхенъ собственикъ.

Нѣкой отъ сговориститъ: Нали се казва „държавни сгради“.

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 4.

Н. Мушановъ (д): „Държавни сгради“ може да пише, но тѣхъ можешъ и подъ концесия да ги дадешъ. Това, казвамъ, не е уговорено въ законопроекта; а въ такива законопроекта трѣбва положително да се изрази мисълта на законодателя, за да не може текстътъ да се разтѣва и тълкува различно. Законодателятъ не трѣбва да създава закони такива, които да даватъ възможност на тълкуване. Нали загуй сме повикани, да разискваме и да наредимъ даденъ законопроектъ така, че да не допуска никакви тълкувания?

Ето защо азъ бихъ молилъ да се уговори, че зданията ставатъ собственост на държавата, че презъ останалитъ седемъ години тя разполага съ тѣхъ, че нѣма да плаща наеми на никого, защото тя е собственикъ, а ще посрѣща само плащането на предприемачитъ 6-месечнитъ вноски и то съ една уговорена лихва, 7 или 8%.

Тѣзи сѣ бележитъ, които имахъ да направя. Мисля, че почитаемиятъ министъръ на благоустройството ще се съгласи съ тѣхъ, защото тѣ целятъ създаването на едно по-положително и по-здраво законодателство, чрезъ което по-лесно, по-удобно и съ интересъ за държавата да се постигне целта, която се гони съ този законопроектъ.

Председателятъ: Има думата народниятъ представителъ г. Илия Януловъ.

И. Януловъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! И азъ искамъ да направя нѣколко бележки върху законопроекта за довършване на държавни сгради въ царството. Този законопроектъ не представлява отъ себе си нищо друго, освенъ изплащане вредитъ и загубитъ, причинени отъ една лоша строителна политика. Лошата строителна политика въ България датира не отъ 1923 г., и заради туй не мога да я вмѣня въ грѣхъ на Стовора. Тя датира много по-отдавна. Идеята на покойния Димитъръ Петковъ за построяване на държавни здания не можа да добие кръвъ и плътъ. Отъ тогава насамъ непрекъснато се говори за постройка на държавни здания, а въ резултатъ се заплащатъ отъ държавата само високи наеми. Несъмнено е въобще, че се е закѣснѣло много въ туй отношение. Заради туй азъ не мога да кажа, че въ 1924 г. се е събрало, когато отъ тогавашното правителство се създаде една строителна система за постройка на държавни сгради, за която сѣ били предвидени крѣгло 400 милиона лева. Но веднага трѣбва да спра вниманието ви на резултатитъ отъ тази строителна политика и паралелно съ това да погледнемъ на резултатитъ на всички мѣроприятия, финансови и стопански, въ България.

Отъ 1924 г. до 1927 г. се събира една изразходвана сума само отъ 83 милиона лева; останалата сума до 400 милиона лева не се изразходва. Какво става съ започнатитъ сгради? Тѣ, споредъ думитъ на самия министъръ г. Славейко Василевъ, започватъ вече да се рушатъ: руши се не само дървениятъ строежъ, но и тухлениятъ и бетонниятъ; руши се всичко и следъ нѣколко години възстановяването ще бѣде невъзможно. Азъ не желая да блямирамъ тая политика, обявена въ 1924 г., — защото намѣренята сигурно сѣ били много добри — но азъ трѣбва да спра вашето внимание върху това, че липсата на единъ планъ въ тѣзи стопански и финансови действия се наказва много жестоко. Липсва планъ не само тукъ, липсва планъ въобще въ всички стопански и финансови действия въ страната. Азъ съмъ длъженъ сега да заявя само това, като си запазвамъ правото въ друга речъ, при другъ случай, да се спра по-подробно. Защото, когато ние говоримъ върху единъ строителенъ планъ за държавнитъ здания, когато виждаме, че за него трѣбватъ стотици милиони лева — очевидно е, че тоя планъ се намира въ тѣсна връзка съ бюджета на държавата и въобще съ строителната политика на държавата, строителна въ най-широката смисълъ на думата — стопанска и финансова политика. Когато въ 1924 г. се решиме да се съгласимъ съ постройката на държавни здания за 400 милиона лева, безъ обаче да съгласуваме такова едно действие съ стопанската и финансова политика изобщо на страната; когато оттогава досега, въ продължение на три години, ние не се запитахме какво ще трѣбва да се направи съ тѣзи държавни здания отъ гледна точка на единъ общъ стопански и финансовъ планъ въ тази страна — естествено, ще достигнемъ до туй положение, што официално въ Народното събрание да се заявява, че този имотъ се руши, а най-важното, ще дойдемъ до констатацията, че тази идея — идеята за построяване на държавни здания — е разрушена. Азъ свършвамъ съ този въпросъ.

Втората ми бележка е по сжщество. Тя е: всѣка грѣшка въ политиката се плаща извънредно скъпо.

П. Палиевъ (д. сг): Въ всѣки случай, това не е престѣпление.

И. Януловъ (с. д): Това не е престѣпление, както казва Метернихъ, това е грѣшка. Престѣплението, отъ гледна точка на политиката, е малко и то се наказва; но грѣшката въ политиката остава следъ себе си дълбоки последици, които жестоко наказватъ другитъ. Въ дадения случай, трѣбва да се съгласите, че довършването на тия държавни сгради ще струва 100% по-скъпо, отколкото това би струвало, ако се вървѣше по единъ нормаленъ пътъ. Ако 100% ви се вижда много, азъ бихъ си позволилъ, следъ като ми кажете нѣкои възражения, да ги намаля; но отъ 50% вие не можете да намалявате по-надолу. Защо? Още въ чл. 1 се фиксира, че довършването на държавнитъ сгради въ царството трѣбва да бѣде възложено на едно или най-много две едновременно или последователни предприятия. Защо по този начинъ се фиксира едно такова строително дѣло отъ 200 милиона лева, съгласно законопроекта, и въ комисията на бърза рѣка увеличено на 300 милиона лева? А всѣки единъ отъ васъ знае, че 300-тѣ милиона лева ще станатъ впоследствие и 600 милиона лева — има такива случаи, да не ви ги споменавамъ: започва се съ 50 милиона лева, а се свършва съ 500 милиона лева. Защо е такова едно фиксиране? Това фиксиране е, за да можете да ангажирате единъ голѣмъ капиталъ, и неможейки да го намѣрите въ България, ще го потърсите въ странство. Е добре, ако искате да ангажирате единъ такъвъ голѣмъ капиталъ до 300—400 милиона лева, веднага трѣбва да се знае, че въ този капиталъ ще влѣзатъ всички евентуални вреди и загуби, въ най-широкъ смисълъ на думата, на западния капиталъ и оттамъ ще дойде голѣмото увеличение.

И вториятъ въпросъ. Ами нали речъта на г. проф. Мишайковъ, нали докладътъ на г. проф. Данаиловъ, нали изявлението изобщо тукъ на г. г. министритъ бѣха все за увеличение на мѣстното производство? Та нима на мене се пада да кажа, че подъ увеличение на мѣстното производство не се разбира задоволяването само на една отъ категориитъ, на една отъ силитъ на производството — на работническата класа? Вие ще ме утѣшите съ това, че предприемачитъ, като дойдатъ отъ странство у насъ, ще взематъ български работници. Ами ние имаме въ страната стотици майстори, имаме строителни групировки,...

Г. Семерджиевъ (д. сг): Понеже по-евтинъ трудъ отъ тукъ нѣма никѣде въ свѣта, ще взематъ работници отъ тукъ.

И. Януловъ (с. д): На Васъ най-малко бихъ възразилъ, защото знае, че Вашата мисълъ като добъръ икономистъ не може да бѣде друга.

Г. Семерджиевъ (д. сг): По-евтинъ трудъ нѣма да дойде.

И. Януловъ (с. д): Очевидно, както казвате, трудътъ ще бѣде евтинъ, но азъ казвамъ друго. Съ какво право, на какво основание вие ще отбиете отъ такова едно голѣмо, крупно дѣло българскитъ мѣстни фирми? Тѣ сѣ данъкоплатци на България, тѣ сѣ организирани въ строителни съюзи, тѣ работятъ въ това отношение. И което е най-главното, най-важното, и което азъ положително твърдя, то е, че ако разчупите, ако раздробите тази групировка вмѣсто въ едно или две, въ петъ или шестъ голѣми предприятия, цифрата за довършване на здания за 300 милиона лева, очевидно е, че у насъ — вземете Видинската гимназия, пералната при Александровската болница въ София и т. н. — вие ще намѣрите условия много по-изгодни за българската държава.

Следователно — за да не вземамъ думата по отдѣлнитъ членове на законопроекта — въ чл. 1 трѣбва да се направи едно измѣнение, а именно, вмѣсто „съ едно или две едновременно или последователни предприятия“ да се каже така, што да се разбира, че сградитъ могатъ да се довършатъ и съ повече предприятия; а така ще се разбира, когато чисто и просто се зачеркне изразътъ „съ едно или две едновременно или последователни предприятия“.

Втората ми бележка — за това спомена г. Мушановъ — тя е, че въ самия законопроектъ ще трѣбва да бѣде уреденъ много добре въпросътъ за собствеността. Ако

сждимъ по мотивитѣ къмъ законопроекта, разбира се, че собствеността ще бѣде на държавата следъ десетъ години, не тъй, както благосклонно искаше да тълкува г. Мушановъ, защото въ мотивитѣ е казано „държавата да има следъ десетъ години собствени здания“.

Н. Мушановъ (д): Туй казвамъ и азъ.

И. Януловъ (с. д): Има го въ мотивитѣ, г. Мушановъ. — Ако това е така и ако не направимъ нѣкои измѣнения въ текста на отдѣлнитѣ членове, ще се разбира, че зданията, довършени следъ изтичането на три години, ще бѣдатъ презъ останалитѣ седемъ години собственостъ на предприятието или респ. на дветѣ предприятия и въ такъвъ случай държавата ще трѣбва да плаща наемъ. И азъ се питамъ тогава: какво значение има финансовиятъ мотивъ — хигиеническиятъ мотивъ го усвоявамъ, че сегашнитѣ сгради сѫ нехигиенични и пр., благоустройствениятъ мотивъ го усвоявамъ, че недовършенитѣ държавни сгради се рушатъ и т. н. — казвамъ, азъ се питамъ: какво значение има финансовиятъ мотивъ — а този законопроектъ до висша степенъ е и финансовъ — че вече отъ третата година вие ще се освободите отъ заплащане голѣми наеми, като посочвате на четири здания въ София, само за които, казвате, се плаща 3.150.000 л. наемъ? Казва се, че наемитѣ за държавнитѣ учреждения, за които е започнатъ строежъ, ще достигнатъ до 25 милиона лева годишно. Но ако вие заплащате тѣзи 25 милиона лева въ продължение на другитѣ седемъ години, цѣлата смѣтка се обръква. Азъ смѣтамъ, че когато се дава на едно или две, или, както азъ предлагамъ, на нѣколко предприятия довършването на тия здания въ срокъ отъ три години, следъ изтичането на тия три години, очевидно е, че тия здания трѣбва да станатъ собственостъ на този, на когото сѫ и днесъ собственостъ. Днесъ тѣ сѫ собственостъ на държавата. Вие сте взели единъ предприемачъ само за да довърши работата. Вашиятъ договоръ е за довършване на работата. Отъ това не може да последва никакво право за добиване на собственостъ. Но, за да бѣдемъ наясно, да не би въ договоритѣ, които ще се сключватъ, да се разбира въ другъ смисълъ въпросътъ за собствеността, очевидно е, че това нѣщо трѣбва да бѣде изразено ясно въ самия законъ.

Най-главниятъ въпросъ, обаче, който остава налице и който довежда до този законопроектъ, е намирането на срѣдства. Азъ съмъ сигуренъ, че никога не бихме се занимавали съ този въпросъ, ако г. Славейко Василевъ можеше да добие срѣдства направо отъ финансовия министъръ. Тогава начертаниятъ планъ за постройка на държавни здания отъ 1924 г. щѣше постепено да се реализира, даже постройката да се даваше на предприятия, по досегашната система на търгове, утвърждавани отъ министъра на благоустройството и не внасяни въ Министерския съветъ. Защо се внася този законопроектъ? Очевидно е, защото нѣма срѣдства. Това откровено се казва въ самитѣ мотиви. Този сума е невъзможно да се намѣри отъ държавата, държавата я нѣма. И тогава цѣлиятъ законопроектъ отъ благоустройственъ се обръща въ финансовъ, и той тази сутринъ сѫ право занима доста дълго време бюджетарната и финансовата комисии. И веднага се явява въпросътъ: каква сдѣлка ще се извърши? Сключвате заемъ ли? Тукъ се говори, че трѣбва да се намѣрятъ срѣдства и като не може да ги намѣри държавата, вие ги търсите отъ нѣкои финансови групи. Отъ кои финансови групи? Отъ тѣзи, които сѫ склонни да завършатъ опредѣлени държавни постройки въ срокъ отъ три години, като изплащането стане въ сѣкровищни бонове въ разстояние на 10 години. Това или е заемъ, или е способъ за разсрочване на изплащането, или е концесия. И въ единия, и въ втория, и въ третия случай, това е единъ голѣмъ въпросъ за Народното събрание, понеже се касае за 300 милиона лева. И азъ не зная, дали е взето мнението на Министерството на финанситѣ. Разбира се, законопроектътъ е миналъ презъ Министерския съветъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Презъ бюджетарната комисия е миналъ.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Въ комисията бѣше и г. министърътъ на финанситѣ.

И. Януловъ (с. д): Този сутринъ въ 12¼ ч. започна и въ 1 ч. се завърши разглеждането на този законопроектъ. Въ 45 минути много мжчно би могло да се проникне въ

цѣлата тази сложностъ на търсене срѣдства отъ чужди или наши финансови групи, когато държавата се намира въ невъзможностъ да даде тия срѣдства и ги гарантира на финансовитѣ групи съ сѣкровищни бонове. Българската народна банка, споредъ нейния законъ, който не е само нашъ, е ограничена да прави покрития на сѣкровищни бонове надъ 300 милиона лева, а вие сте стигнали до тази цифра съ нѣколко десетки милиона лева по-малко. Довършването на тѣзи здания, обаче, е една необходимостъ. Нима тия 80 милиона лева, които сѫ вече вложени въ постройкитѣ, трѣбва да загинатъ? Нима въ нехигиенични здания трѣбва да сѫ държавнитѣ учреждения и занаятѣ? Очевидно е, че самата тази сдѣлка не е обмислена. И тогава азъ отварямъ една скоба да убеждавамъ васъ — понеже министъръ-председателя нѣма защо да го убеждавамъ, по този въпросъ той е на сжщото мнение — че трѣбва единъ голѣмъ строителенъ финансово-стопански планъ, съставенъ отъ единъ върховенъ стопански съветъ, въ който да влизатъ между другитѣ и министритѣ по разнитѣ стопански ресори. Този съветъ трѣбва да обсъжда тия въпроси, за да има еднаквостъ, за да има, така да се каже, смисълъ и система въ тази работа.

Азъ поддържамъ, че това не е заемъ, макаръ че мнението на мнозина отъ болшинството е, че това е заемъ. Азъ поддържамъ, че това не е заемъ, въпреки това, че по изразитѣ въ мотивитѣ тази сдѣлка има характеръ на заемъ.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): Не е заемъ, а е кредитна сдѣлка.

И. Януловъ (с. д): Тя не е заемъ затуи, защото въ дадения случай не се уговарятъ необходимитѣ облаги за дветѣ страни, т. е. не се уговарятъ никакви лихви. Азъ поддържамъ отъ друга страна, че това не е заемъ и затова, защото въ касата на държавата, на единия отъ контрагентитѣ, отъ страна на противния контрагентъ не ще влѣзе нито счупена стотинка.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): А имотитѣ?

И. Януловъ (с. д): Имотитѣ влизатъ, но ще влѣзатъ следъ изтичането на 10 години, и тѣ влизатъ по силата на това, че държавата е собственица и днесъ. Освенъ това и договорътъ, който сключва държавата съ другия контрагентъ, не е за да влѣзатъ тия здания въ нейна собственостъ, а е за довършването имъ.

Дали тази сдѣлка може да се смѣта за концесия? (Възражения отъ сговориститѣ) Вие възражавате, но мнението на почитаемия председателъ на бюджетарната комисия г. професоръ Данаиловъ е, че това е една концесия. Ако това е една концесия, тогава е още по-лошо. Ако е заемъ, трѣбва да бѣде внесенъ въ Народното събрание за одобрение — това е теорията и практиката; ако е концесия, трѣбва сжщо така да бѣде внесена въ Народното събрание за одобрение, за да знаемъ каква нова концесия даваме. Както виждате, азъ не възражамъ на васъ, а вие възражавате на себе си. Остава тогава третото, и азъ казвамъ че само това трето е допустимо, е възможно, а то е, че това е договоръ за довършване на здания отъ строителни компании. Въ този договоръ финансовата страна ще се състои само въ разсрочката на плащанията. Ако държавата може въ продължение на десетъ години да предвижда ежегодно въ редовнитѣ си бюджети една такава сума отъ по 30 милиона лева и да се издължи, въ такъвъ случай всички постановления тукъ за сѣкровищни бонове, за отсрочване на плащанията и пр., азъ ги смѣтамъ не само за излишни, но и за твърде много опасни. Защо? Защото тѣ ще отекчатъ положението на държавата при сключването на този договоръ. Вие казвате на тѣзи хора: „Г-да! Ние нѣма да ви дадемъ пари, а ще ви дадемъ сѣкровищни бонове“. Тия сѣкровищни бонове, обаче, тѣ не могатъ да ги сконтиратъ въ Народната банка. Ежедневно Народната банка публикува своя балансъ по силата на едно разпореждане въ закона, отъ който балансъ се вижда на каква сума възлизатъ сѣкровищнитѣ бонове и че повече сѣкровищни бонове не могатъ да бѣдатъ покривани отъ нея. Азъ зная какво ще кажете. — „Тѣ ще ги сконтиратъ въ частни банки“. Но, г-да, самото това положение, че ще ги принудите да отидатъ въ частни банки да ги сконтиратъ, отекчава вече положението на държавата като контрагентъ и затова азъ поддържамъ, че условията на търга ще бѣдатъ вложени чувствително въ вреда на държавата.

Г-да! Дали вие ще смътнете това за заемъ и ще дадете такава редакция на законопроекта, че държавата въ случая сключва заемъ отъ 300.000.000 л., който ще се даде въ материали и трудъ; или пъкъ ще усвоите мнението, че това е концесия и тогава ще трѣбва ясно да се опредѣлятъ условията на тази концесия; или вие ще смѣтнете, че въ дадения случай имаме едно разсрочване на изплащанията, съ които вие ангажирате държавата — и въ третѣ тия случаи трѣбва сключениятъ договоръ да бѣде внесенъ въ Народното събрание за утвърждение. Очевидно е, че моето скромно мнение, като не е минало въ бюджетерната комисия, нѣма да мине и тукъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): То не бѣше Ваше мнение.

И. Януловъ (с. д): Не ме прекъсвайте, г. Пждаревъ. Има особени причини да Ви помоля Вие да не ме прекъсвате.

Н. Пждаревъ (д. сг): То не бѣше Ваше мнение, а бѣше мнение на г. Семерджиевъ.

И. Януловъ (с. д): Г. Пждаревъ! Има особени причини да Ви помоля да не ме прекъсвате, когато говоря за икономии на държавата.

Н. Пждаревъ (д. сг): Всѣкога може да се обясните въ Народното събрание.

И. Януловъ (с. д): Ако се усвои моето мнение, думитѣ „сѣкровищни бонове“, ще трѣбва да се махнатъ отъ законопроекта и ще имаме само едно разсрочване на изплащанията. Въ такъвъ случай, безъ съмнение, най-малко би се усвоило моето мнение за внасяне договора въ Народното събрание, макаръ че, споредъ менъ, пакъ ще трѣбва да се внесе. Но когато не може да се направи никакво измѣнение по простата причина, че финансовиятъ министъръ ни заявява, че безъ сѣкровищни бонове изплащането не ще може да стане, иначе законопроектътъ ще се осуети, очевидно е, че въ такъвъ случай имаме единъ скритъ заемъ. Тогава азъ смѣтамъ, че ще трѣбва да се усвои не само онова предложение, което се направи отъ страна на председателя на финансовата комисия въ бюджетарната комисия, шото сключениятъ договоръ — то не е търгъ, това е единъ договоръ — да бѣде внесенъ въ Министерския съветъ на утвърждение, но ще трѣбва да се усвои и моето мнение, че сключениятъ договоръ, въ който ще има финансови клаузи, съ които се обвързва държавата — защото държавата остава отговорна за изплащането на тия 300.000.000 л. — трѣбва да бѣде внесенъ въ Народното събрание за утвърждение. Въ такъвъ случай вие ще можемъ да бждемъ сигурни, че една такава голѣма сума отъ 300.000.000 л. нѣма да се таксува като едно разхищение на държавнитѣ срдства. Може да има само едно привидно извинение, че се намираме въ една невъзможностъ, въ единъ финансовъ импасъ, а държавнитѣ здания гниятъ и трѣбва да ги довършимъ. Но азъ питамъ г. министра на благоустройството, както и другитѣ г. министри: защо се започнаха такива грамадни здания като Агрономическия факултетъ и други? Толкова ли сме глупави ние, българитѣ, толкова ли ни липсва предвидливостъ, толкова ли има отсъствие на единъ строителенъ стопански планъ у насъ, че като започнемъ едно дѣло за 400 милиона лева, на третата година да кажемъ: събрахме 80.000.000 л. и не можемъ да го довършимъ? Когато днесъ сме изправени предъ единъ такъвъ импасъ и ни се предлага единъ такъвъ скритъ заемъ, или една такава скрита концесия, азъ казвамъ, че формата трѣбва обязательно да бѣде запазена — да бѣде одобренъ договорътъ отъ Народното събрание — и трѣбва да бѣде запазена не само за назидание, но защото е очевидно, че въ дадения случай ще строимъ извънредно скжпо, най-малко съ 50% поскжпо. Затова правя това предложение, договорътъ да бѣде одобренъ отъ Народното събрание, което моля да се приеме и отъ г. министра на благоустройството, и отъ г. министра на финанситѣ и отъ васъ, г. г. народни представители. Това нѣма да бѣде никакво затруднение за Народното събрание, нѣма да бѣде никакво спъване на работата. Единственото възражение, което се прави, то е: какъ ще се внася единъ търгъ за утвърждение въ Народното събрание, това влиза въ ресоритѣ на изпълнителната властъ. Да, ако това бѣше търгъ; но това не е търгъ. Трѣбва да избягнете отъ главитѣ си, че това е търгъ. Това е сключване на единъ договоръ, съ който държавата се ангажирва да изплати 300.000.000 л. като изплащането на

тая сума ще стане съ известни сложности, които сж посочени въ законопроекта и които сж свързани съ цѣлия бюджетъ на държавата, защото ще трѣбва разходъ да се предвиди въ бюджета на държавата, което пъкъ е свързано съ намирането на срдства за покриването на тоя разходъ. Днесъ, когато XXII Народно събрание гласува първия разходъ, азъ ви моля, г. г. народни представители, да го гласува съ оглеждане и съ предвидливостъ, която напълно подхожда не само на духа, въ който се говори въ тази Камара, но напълно подхожда и на настѣпнитѣ интереси на държавата и на тежкото финансово положение, въ което се намира тя.

Председателътъ: Има думата народниятъ представитель г. Борисъ Ецовъ.

Б. Ецовъ (д): Г. г. народни представители! Идеята на уважаемия г. министъръ на благоустройството намирамъ за твърде навременна и отлична, защото наистина има доста много сгради започнати поради кричащи нужди и впоследствие изоставени поради липса на срдства. Такива сгради имаме и въ нашия гр. Айтосъ. Едината сграда е каменодѣлското училище, а другата — срдното девическо земледѣлско домакинство училище. Тѣзи две училища, за да могатъ наистина да изиграятъ своята роля, ще трѣбва сградитѣ да бждатъ довършени. Обаче, за мое много голѣмо съжаление, въ списъка, приложенъ къмъ настоящия законопроектъ, азъ не виждамъ тѣзи две сгради. Ето защо моля многоуважаемия г. министъръ на благоустройството и васъ, г. г. народни представители, да се съгласите, шото въ списъка да бждатъ вписани каменодѣлското и срдното девическо земледѣлско домакинско училища въ гр. Айтосъ.

Председателътъ: Има думата народниятъ представитель г. Георги Семерджиевъ.

Г. Семерджиевъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законопроектътъ е отъ голѣмо значение не само поради нуждитѣ, които иде да задоволи и които сме дебатирани и другъ пътъ, но и отъ гледна точка на размѣра на срдствата, които тѣзи нужди ще ангажиратъ, именно 300.000.000 л. Законопроектътъ е важенъ и поради това, че предвижда една нова система, единъ новъ опитъ, бихъ казалъ, за строежъ при липсата на налични срдства. Затова именно пожелахъ съ този законопроектъ да бждатъ сезирани предварително както финансовата комисия, така и бюджетарната. И тази сутринъ бюджетарната и финансовата комисии въ присѣствието на г. министра на благоустройството се занимаха съ този законопроектъ, занимаха се не 30 минути, както каза г. Януловъ, но повече отъ часъ и половина.

Н. Пждаревъ (д. сг): Въ всѣки случай, всички, които пожелаха да се изкажатъ по повдигнатитѣ въпроси, се изказаха.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Въ това заседание сложихъ следния въпросъ: не е ли по-добре, когато ние прибѣгваме до подобно едно смѣсено предприятие, договорътъ, който ще бѣде сключенъ за възлагане предприятието, да бѣде одобренъ отъ Народното събрание, или най-малко по делегация да бѣде одобренъ отъ Министерския съветъ? Смѣтамъ, че това предложение, което се възприе и отъ самия министъръ, както и отъ дветѣ комисии, е умѣстно. Споредъ законопроекта ние не търсимъ само предприемачъ за строежъ, но търсимъ и кредиторъ. Ако търсимъ само предприемачъ, въпросътъ е лесенъ, но ние търсимъ предприемачъ, който едновременно да кредитира държавата съ една сума отъ 300.000.000 л. Понеже това ще бѣде едно смѣсено предприятие, и понеже ние ще знаемъ точнитѣ условия само следъ търга, когато ще стане известно какъвъ процентъ се пресмѣта за печалба отъ самото предприятие, и какъвъ процентъ се англобирва за лихва и т. н., считамъ, че договорътъ трѣбва да се одобри най-малко отъ Министерския съветъ. Само следъ тръжното състезание ще можемъ да видимъ дали условията сж добри, дали сж износни или не. Ако бждатъ износни, добре, ние това търсимъ. Въ противенъ случай, никой не ни задължава, да одобримъ договора. Ето защо, поддържамъ долавката, че договоритѣ по тѣзи предприятия влизатъ въ сила следъ утвърждаването имъ отъ Министерския съветъ.

Другъ единъ въпросъ, който се повдига, е за сѣкровищнитѣ бонове. Казва се: защо има нужда отъ сѣкровищни

бонове срещу задълженията на държавата? Мисля, че тази нужда е предизвикана от желанието да се привлечат на състезанието повече предприемачи. Защото когато има бонове съ възможност за шкантиране, ще можем да намърим и по-дребни и повече предприемачи. Така че това е направено от желание да се привлечат повече предприемачи. Народната банка не се обвързва с нищо. Това сж съкровищни бонове на държавата, които предприемачът ще шкантира където намърим. Ние не задължаваме Народната банка да ги шкантира.

Смѣтамъ, че съ предлаганата добавка законопроекта добива една форма, въ която може да бъде приетъ отъ Парламента.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Йорданъ Абаджиевъ.

И. Абаджиевъ (з. в): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ако прегледаме мотивитъ на законопроекта, всички ще признаемъ, че трѣбва да се довършватъ тѣзи сгради, започнати въ миналото. Държавата въ 50-годишното си съществуване, въпрѣки че е имала нужда отъ сгради за своитъ учреждения и въпрѣки че на времето финансовото и стопанско положение на страната е било много добро, не е могла да се сдобие съ сгради. Сега ние трѣбва да видимъ, дали държавата е въ състояние подъ формата на заемъ или подъ формата на концесия да се сдобие съ такива сгради, като довърши започнатитъ. Никой нѣма да откаже, че всѣка една модерна държава, каквато претендираме да представлява и България, има нужда отъ специални здания за своитъ учреждения, които трѣбва да построи въ течение на известно време. Когато България е излѣзла отъ голѣмата общоевропейска война съ единъ явенъ неуспѣхъ и съ голѣми последици за финансовото и стопанско положение, въ този моментъ правителството взема благородната инициатива да бждатъ построени тия здания. Нуждата е била констатирана, почнала се е построяката на тия сгради и днесъ, следъ една-две години, държавата е поставена при положение, шото тия сгради да ги изостави. Тия сгради трѣбва да бждатъ свършени, защото ако бждатъ изоставени, ще се разрушатъ, но констатира се, знае се отъ всички, че днесъ българската държава нѣма необходимитъ срѣдства, за да довърши започнатитъ здания.

Въ списъка, приложенъ къмъ законопроекта, ние виждаме, че има да се довършатъ 29 сгради, обаче не всички тия сгради сж еднакво нуждни. Въ пунктъ първи на списъка е предвидено доизкарването зданието за Министерството на общественитъ сгради, пѣтицата и благоустройството. Предъ видъ лошото финансово състояние на държавата, азъ смѣтамъ, че довършването на това здание може да бжде отложено за друго, по-благоприятно време, когато държавата склучи заемъ или срѣдствата ѝ позволятъ да го довърши. Не е само Министерството на благоустройството, което има нужда отъ едно отговарящо на изискванията на хигиената здание. И другитъ министерства иматъ нужда отъ хигиенични здания. По една случайностъ или щастие, само едно или две министерства се помѣщаватъ въ държавни здания, сравнително по-хигиенични и съ по-голѣми удобства; всичкитъ други министерства се помѣщаватъ въ здания, които, съ малки изключения, не отговарятъ на условията, които се изискватъ за едно здание, въ което се помѣщаватъ държавни учреждения.

Ако прегледаме списъка на всички сгради, ще видимъ, че трѣбва да се съгласимъ да бждатъ довършени тѣзи сгради, за които сж похарчени вече 80—85 милиона лева. Мотивитъ на г. министра на благоустройството сж много основателни и се признаватъ за такива отъ всички. Ако тѣзи сгради се изоставятъ едно по-продължително време, тѣ подлежатъ на срутване, на разваляне, а може-би и на пълно унищожение. Но макаръ всички да признаваме, че е необходимо тия сгради да бждатъ довършени, защото нуждата отъ тѣхъ е призната отъ Народното събрание, азъ моля г. министра да се съгласи, шото броятъ на сградитъ да бжде намаленъ, като списъкътъ обхваща само онѣзи недовършени сгради, за които има пълно основание да се предполага, че ако не бждатъ довършени въ едно кѣсо време, ще бждатъ разрушени. За да не се хвърлятъ тия 80 и толкова милиона лева, които сж вече похарчени за тия здания, ще трѣбва непременно да се съгласимъ и да дадемъ своето одобрение за довършването на тия сгради. Но нѣкои сгради, отъ които нуждата не е толкова належаща, ще трѣбва да бждатъ изоставени за други времена, когато

финанситъ на държавата ще позволятъ тѣхното довършване.

Какъ и по какъвъ начинъ ще бждатъ довършени тѣзи сгради? По това азъ не намирамъ достатъчно освѣтление въ мотивитъ на законопроекта. Азъ мисля, че ще трѣбва да бжде добре изяснено на насъ по какъвъ начинъ ще бждатъ довършени тѣзи сгради, за да можемъ ние съ съвѣстъ да се произнесемъ за или противъ този законопроектъ. Ще трѣбва ясно да ни се каже, дали договорътъ, който се склучва, ще бжде договоръ за единъ заемъ. Азъ смѣтамъ, че въ случая нѣма да бжде даденъ заемъ на държавата, защото фактически държавата нѣма да получи никакви пари. Въ случая постройкитъ ще се направятъ отъ предприемача и държавата поема ангажментъ да изплати изразходванитъ отъ него суми въ 10-годишенъ срокъ. Но презъ това време какъвъ ще бжде курсътъ на лева мѣчно може да се предвиди, а това е отъ значение за държавата и за този, който ще строи.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Нѣма да бжде въ левове, ще се уговори въ злато.

И. Абаджиевъ (з. в): Отъ мотивитъ на законопроекта азъ разбирамъ, че въ случая имаме едно отдаване на концесии началата построяката на тия сгради за дълъгъ срокъ срещу ангажментъ на държавата. Ако е така, азъ смѣтамъ, че непременно договорътъ съ най-голѣмитъ му подробности финансови и стопански трѣбва да бжде внесенъ за разглеждане отъ Народното събрание, което да каже дали договорътъ трѣбва да бжде приетъ или изоставенъ за по-благоприятни времена.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пѣдаревъ.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Комисията по Министерството на общественитъ сгради, пѣтицата и благоустройството не е считала, че съ внесенния законопроектъ се отдава на концесия довършването на започнатитъ държавни сгради. Въ мотивитъ къмъ законопроекта нѣма онова, което г. Мушановъ и г. Януловъ намѣриха. Ако прочетатъ изцѣло мотивитъ къмъ законопроекта, тѣ ще видятъ, че въ тѣхъ се говори, че следъ три години тия държавни сгради ще бждатъ довършени, тѣ ще останатъ държавни и държавата ще ги използва като свои. Така е разбирала и комисията, която е разглеждала законопроекта, и нѣма какво да се тълкува.

Въ законопроекта е показано ясно, че зданията ще се довършатъ въ продължение на три години, а стойността на постройкитъ ще се изплаща въ продължение на 10 години. Това сж задълженията на държавата. Държавата обявява на всички, които строятъ или ще строятъ, че не може да имъ изплати въ продължение на тритъ години, презъ които ще строятъ, а ще имъ плати въ продължение на 10 години. Тежко или леко ще бжде положението на държавата като контрагентъ — това ще преценимъ, когато дебатираме подробно законопроекта. Азъ не смѣтамъ, че ще бжде по-добре, ако замѣлимъ по въпроса за плащането, ако не кажемъ на предприемачитъ, че изплащането ще стане въ еди какъвъ си срокъ. Иначе, би трѣбвало да предположимъ, че ще имаме работа съ предприемачи, които не ще проучатъ условията, при които ще строятъ. А така, както е чл. 3, предприемачитъ, които евентуално ще приематъ довършването на тия сгради, ще знаятъ, че изплащането ще става въ продължение на 10 години. Въ законопроекта не се говори за заемъ. Това е кредитиране на държавата въ продължение на 10 години отъ строители-предприемачи. Ще се получатъ ли на търга износни условия или не — азъ смѣтамъ, че Народното събрание нѣма защо да се занимава съ този въпросъ. Народното събрание трѣбва да разреши въпроса: трѣбва ли да продължатъ строежитъ на започнатитъ държавни сгради и ще могатъ ли по този начинъ тѣ да се довършатъ?

Ако се признава отъ всички, че сградитъ, които сж споменати въ списъка къмъ законопроекта — включително и първата по редъ, по която се спре преждеговорившиятъ — сж сгради, за строежа на които сж изразходвани голѣми суми; ако се признава, че строежътъ на тия сгради трѣбва да се продължи, безспорно е, че нашето решение трѣбва да бжде: да се одобри този законопроектъ за довършване започнатитъ държавни постройки. Други срѣдства за тази целъ, освенъ предвиденото въ законопроекта, държавата нѣма. Народното представителство е ли противъ използва-

ването на това сръдство, което се предлага въ законопроекта? — Нѣмаме друга възможност, други сръдства — ще опитаме това сръдство. Фиксирана ли е сумата 300.000.000 л. за довършване зданията, които сж посочени въ списъка, споредъ смѣтките на Министерството на благоустройството? — Въ законопроекта, така както той се прие отъ комисията, не е фиксирана сумата 300.000.000 л., а е казано, че до 300.000.000 л. правителството може да ангажира държавата въ тия строежи. Въ законопроекта е казано още, че ще се отдава на търгъ довършването на ония сгради, за които Министерскиятъ съветъ на-мѣри, че е най-належащо да бждатъ довършени на първо време, и съ сръдствата, които могатъ да се получатъ по този начинъ, който е предвиденъ отъ законопроекта. Може би да не се явятъ предприемачи за всички сгради — тогава работата ще се извърши на два пѣти. Но въ всѣки случай нѣма защо да се иска въ законопроекта да не се казва, че довършването на сградитъ може да стане и на два пѣти, и по този начинъ да се ограничава правителството да не може да отдаде на предприемачъ довършването поне на ония сгради, за които ще се получатъ оферти. Най-добре би било всичката работа да се извърши наведнажъ; но за да не се ограничава правителството и да не откаже оферти за довършването на нѣкои поне отъ зданията, въ законопроекта е предвидено, че това може да стане на два пѣти.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че постановлението въ законопроекта, съ което се въздага на Министерския съветъ да определя кои здания отъ посоченитъ въ списъка къмъ законопроекта трѣбва най-напредъ да се довършатъ, е достатъчна гаранция, че действително ще се довършатъ най-напредъ ония здания, които сж най-нуждни.

Много зле изпадна преждеговорившиятъ ораторъ, като се спре на първото по редъ въ списъка здание — зданието за Министерство на благоустройството. Г. г. народни представители! За това здание държавата е похарчила голѣми суми — 4—5 милиона лева — и ето вече 4—5 години какъ стои недовършено и се руши. И ако продължава да стои все така, всичко ще рухне и ще се изгубятъ милиони лева. Но освенъ това, не може въ центъра на града да стои едно такова мѣсто неизползувано. Безспорно е, че Министерството на благоустройството съ всичките негови разклонения плаща много голѣми наеми за заеманитъ сега помѣщения, и ако се успѣе да се довърши това здание, държавата ще бжде възнаградена много добре. Може би нѣкои други съображения, нѣкои надежди за бждещето каратъ преждеговорившия да иска да се изостави това здание. Г. г. народни представители! Гледайте настоящето и по него работете.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Калоянъ Маноловъ.

К. Маноловъ (зан): Г. г. народни представители! Поставя се единъ сериозенъ въпросъ — въпросътъ за довършване започнатитъ държавни сгради. Никой народенъ представителъ не е противъ това, да се запазятъ ония сгради, въ които сж хвърлени маса държавни сръдства. Но, за да може по-добре да се обмисли по какъвъ начинъ да се довършатъ започнатитъ държавни постройки, нека законопроектътъ бжде върнатъ отново въ комисията, ...

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): А-а-а!

К. Маноловъ (зан): ... за да могатъ тамъ ония отъ г. г. народнитъ представители, които сж сведущи по тази материя, да изкажатъ своето мнение, за да се проучи подобре въпросътъ и тогава да се внесе наново тукъ законопроектътъ за приемане отъ Народното събрание. Тукъ се касае да направимъ единъ заемъ, или както казаха други — нѣщо по-лошо и отъ заемъ, тъй като предприемачътъ, който ще дойде да довърши тѣзи сгради, ще иска да получи отъ своитъ капитали печалби много по-голѣми отъ ония лихви, които държавата би платила, ако би сключила направо единъ обикновенъ заемъ за изплащане на тия строежи.

Повтарямъ: азъ смѣтамъ, че ще бжде умѣстно, законопроектътъ да бжде отново върнатъ въ комисията за проучване, кждето всички сведущи по въпроса народни представители да кажатъ своето мнение и следъ това законопроектътъ да се върне повторно тукъ за приемане.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Т. Поповъ.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Г. г. народни представители! Внесениятъ отъ г. министра на благоустройството законопроектъ иде да задоволи една държавна необходимост. Нуждата отъ доизкарване на започнатитъ държавни постройки се чувствува отъ всички и затова отзарана въ комисията никой не се изказва по принципъ противъ това. Ако въ миналото, както каза г. Януловъ, е направена една грѣшка, престѣпление ще се извърши сега, ако оставимъ тия постройки, въ които сж вложени близо 83.000.000 л., да се рушатъ и капиталътъ вложенъ въ тѣхъ да стои непроизводителенъ.

Отзарана въ комисията поддържахъ нѣщо — но не се възприе — поддържамъ и сега, че предприятието трѣбва да бжде дѣлимо. Г. Семерджиевъ се изказа по принципъ, че трѣбва да привлѣчемъ по възможностъ по-голѣми банкерски групи, защото тѣ сж, които ще дадатъ паритъ, отъ които имаме нужда. Азъ не мога да се съглася съ г. Семерджиева. Твърдя, че трѣбва да бжде тѣкмо обратното: предприятията да бждатъ по-възможностъ по-малки. Защо? Защото смѣтамъ, че по този начинъ ще защитимъ интереситъ на фиска преди всичко; защото въ такъвъ случай, първо, постройките ще се довършатъ много по-евтино, второ, предприятията ще останатъ въ български ръце, ще бждатъ дадени на български строители, и трето, г-да, при тази криза, която бушува въ нашата страна, ще се даде поминъкъ на повече отъ хиляда наши майстори-строители, които изключително се препитаватъ отъ тази професия. Въ такъвъ случай и опасността, че нѣма да се намѣрятъ пари, ще бжде по-малка, защото малки банки, малки предприемачи-строители всѣкога ще се намѣрятъ въ нашата страна.

Ето защо азъ настоявамъ да се предвиди въ законопроекта, постройката на тѣзи здания да не бжде отдадена като едно или две предприятия, а да бждатъ петъ, шестъ, или десетъ отдѣлни предприятия, още повече, че не при еднакви условия и не на едно мѣсто ще се извършатъ тия постройки. Има постройки, които ще се извършатъ въ провинцията, и които биха могли да се дадатъ на български строители. Отъ друга страна смѣтамъ, че е необходимо да се допълни чл. 3 алинея втора, въ смисълъ, че боноветъ, които ще се издадатъ, сж нелихвоносни.

Нѣкой отъ сговориститъ: То е така.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Не е така. Нѣма го това въ законопроекта. И азъ бихъ молилъ това да се предвиди, защото онзи, който ще участвува въ това предприятие, той ще си направи смѣтката, и ще иска да постави въ нея и лихви.

Това сж забележитъ, които моля да се взематъ подъ внимание.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ (д. сг): Азъ нѣмаше да вземамъ думата по този въпросъ, но г. Георги Поповъ ме предизвика. 90% отъ моитъ коси побѣлѣха отъ обществени постройки. Нѣма по-голѣма пакостъ у насъ отъ това да се почватъ обществени постройки преди да се осигурятъ сръдствата за тѣхъ. Който е ималъ случай да борави съ такива постройки, той знае много добре това. Добре е обмислилъ Министерскиятъ съветъ този въпросъ и престѣпление ще бжде, ако ние не приемемъ законопроекта въ тая му форма. Ние сме много щедри, много милостиви къмъ нашитъ хора, но нека отиде г. Поповъ, па и другитъ, въ Министерството на благоустройството, за да видятъ колко наши предприемачи съ голи ръце ставатъ предприемачи и следъ като изчерпятъ малките кредити, които иматъ въ частни лица и банки, веднага искатъ: ликвидация, и комисии, комисии, комисии! Мога да ви наброя съ стотици такива предприятия, които ставатъ гробници и посмѣшища и за строителитъ, и за почтенитъ хора.

Единодушно гласувайте законопроекта. Министерскиятъ съветъ е обмислилъ този въпросъ и колкото по-скоро се свършатъ тѣзи постройки, толкова по-добре. Съ съкровищни бонове щѣло да се плаща! Г-да! Онзи, който ще предприеме тѣзи постройки, ще си направи смѣтката много добре, и ще си тури и дихвитъ и загубитъ. Недейте дѣлти тѣзи предприятия, защото не ще можемъ да постигнемъ това, което гонимъ.

Моля да се гласува законопроектът така, както ни е представен. Г. Попов! Азъ побълбхъ от такива постройки.

Г. Т. Поповъ (д. сг): (Възразява нѣщо)

С. Савовъ (д. сг): Вижте Горноджумайската гимназия, вижте шуменските постройки, вижте сливенската църква — строени сж все отъ наши предприемачи, все съ орден на гърдите! Мога да ви изброя много такива, за да видите какви сж нашите предприемачи.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Андреевъ.

Н. Андреевъ (р): Г. г. народни представители! Никой не отрича, че започнатите постройки трѣбва да се довършатъ не само затова, защото тѣ сж вече започнати, но още и затова, защото всѣка отъ тѣхъ се явява крайно належаща, крайно необходима за нуждите на разни държавни учреждения. Така погледнато на въпроса, така сложенъ фактически този въпросъ, всички сме задължени да приемемъ по начало законопроекта; иначе започнатите държавни сгради, за които сж разходвани досега повече отъ 80.000.000 л. сж изложени на разрушение.

На второ мѣсто, ние всички знаемъ, че държавата е въ едно крайно трудно финансово положение, въ голѣмо материално затруднение и, следователно, и поради липсата на материални срдства ние сме поставени предъ необходимостта да гласуваме законопроекта. Защо? Защото нѣмаме налични свободни срдства, защото нѣмаме редовни приходи, предвидени въ бюджета за посрѣщането на тия нужди и защото е очевидно, че правителството заемъ днесъ нѣма възможностъ да сключи. Прочее, отъ една страна, фактичката необходимостъ да се довършатъ тия сгради, отъ друга, липсата на материални източници, ни заставляватъ да гласуваме по начало законопроекта, при всичкото съзнание, че изплащането на строежа съ съкровищни бонове ще ни струва твърде скѣпо. Чрезъ плащането съ съкровищни бонове се върши една прикрита кредитна сдѣлка, единъ прикритъ заемъ. Има да направя само едно лоялно предупреждение: занаяпредъ при строежа на държавни постройки да не се гледа само на нуждата отъ дадена сграда, а да се държи смѣтка и за материалната възможностъ да се изплати постройката, т. е. строежътъ на държавните сгради да става последователно.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Йорданъ Гавалюговъ.

И. Гавалюговъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Съответните министерства, като иматъ предъ видъ съ какви срдства разполагатъ, естествено, ще започнатъ оттамъ, откъдето намиратъ за най-удобно. Обаче азъ съмъ намѣрилъ друго положение, което би ви улеснило въ случая. Въ София имаме срдно техническо и срдно механотехническо училище. Ние знаемъ, че Арсеналътъ въ София се опразни. Не може ли този Арсеналъ да се използва за едно отъ тия две училища, та по този начинъ да се забави постройката на едно отъ зданията за тия училища? Известно ми е отъ заинтересовани лица въ София, че къщите и дворищата въ квартала между „Пиротска“ и „Нишка“, отчуждени за нуждите на Механотехническото училище преди 15 години, сж изплатени едва наполовина. При това кредитъ за изплащането имъ е отпуснатъ едва презъ 1926 г. А трѣбва да знаете, че тия хора, на които сж отчуждени дворищата тамъ, когато ще почне да се строи Механотехническото училище, ще искатъ да имъ се заплатятъ отчуждените мѣста по истинската имъ стойностъ въ годините, когато е станало отчуждаването, и ще правятъ, значи, спѣнки. Така че министерството ще трѣбва да прави и тая смѣтка, че на тѣзи 30—40 стопани на дворища не се е платило онова, което е трѣбвало да се плати въ 1914 и 1915 г., когато е било постановено да имъ се отчуждатъ дворищата и къщите, въ които сега живеятъ ученици и слуги отъ Механотехническото училище.

Ето защо, азъ правя предложение, ако Арсеналътъ е свободенъ, съответниятъ министъръ да направи нуждното, за да се помѣсти въ него едното или двѣтѣ технически училища. Нѣма защо да правимъ голѣми постройки и да красимъ София, когато нѣмаме срдства за това.

Н. Кемилевъ (д. сг): То е свършено другъ въпросъ. Въ заглавието на законопроекта е казано: „за довършване

на държавни сгради“. Министерскиятъ съветъ е, който ще определя кои здания да се довършатъ и кои не. Може ли сега Народното събрание да се занимава съ решаването на тѣзи въпроси!

И. Гавалюговъ (д. сг): Моето предложение е, да се помѣсти нѣкое отъ техническите училища въ Арсенала, за да правимъ едно здание по-малко и да реализираме една икономия.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя д-ръ Б. Вазовъ)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на обществените сгради, пѣтищата и благоустройството.

Министъръ С. Василевъ: Г. г. народни представители! Тѣй както се развиха дебатите по внесения отъ менъ законопроектъ за довършване на започнатите държавни сгради, азъ трѣбвало би и да не говоря, защото всички говоривши, отъ оппозицията и мнозинството, се изказваха въ негова полза. Това обстоятелство е най-силното доказателство, че законопроектътъ е належащъ и че набелязаните въ него започнати държавни постройки трѣбва да се довършатъ.

Господа ораторите, изобщо взето, бѣха кратки. Единъ отъ тѣхъ, представителъ на Социалдемократическата партия, уважаемиятъ г. Януловъ, между другото, спрѣ вниманието на Парламента върху нашата строителна политика. Той каза, че у насъ нѣма строителна политика. Подобно мнение е пресилено. У насъ строителна политика има. Тя съществува отъ освобождението на България. Тя, обаче, е лишена отъ планомерностъ и системностъ. Казаното отъ мене е вѣрно; то е очевидно. Днесъ за днесъ ние имаме министерства, които за службите си иматъ добри собствени здания. Такива сж, напр. Министерството на войната и това на железниците. Има, обаче, министерства, които помѣщаватъ частъ отъ службите си въ частни здания и другата частъ въ държавни. Такива сж: Вътрешното, това на Обществения сгради, пѣтищата и благоустройството, Министерството на земледелието и пр. Отъ всички министерства най-голѣма нужда отъ собствени здания чувствува Министерството на просвѣтата. Причините сж ясни за всички, за да не се спирамъ върху тѣхъ. Отъ дотукъ казаното, макаръ и много накѣсо, се вижда, че въ едни министерства е имало планомерна строителна политика, а въ други тази политика се е движила по линията на колебанията. При това положение на нѣщата у насъ, да се говори, че не е имало никаква строителна политика, както каза г. Януловъ, е погрѣшно. По-правилно е и по-справедливо ще бѣде, да се признае, че е имало държавна строителна политика, която по редъ причини не е била планомерна и системна.

Сжщиятъ ораторъ се спре на единъ другъ въпросъ. Той е: не може ли предприятията да бѣдятъ не едно или две, както е казано въ законопроекта, а да бѣдятъ повече или нѣколко? На сжщото мнение, ако се не лъжа, бѣше и уважаемиятъ ораторъ отъ болшинството г. Поповъ. Ако се приеме това мнение, то ще рече да се даде възможностъ и на българските предприемачи и строители, които не сж голѣми капиталисти, да взематъ участие въ търговетъ. Известно е, че българското правителство цени тия категории български граждани, които чрезъ труда си сж работили и работятъ за изграждане на материалната ни култура. То и въ настоящия случай не е мислило да ги лишава отъ правото имъ да участвуватъ въ строежа на държавните здания посочени въ списъка, приложенъ къмъ законопроекта. Но за по-голѣма нагледностъ и ясностъ, азъ нѣмамъ нищо противъ, ако въ чл. I отъ законопроекта, намѣсто „едно или две“ предприятия се каже „едно или повече“. Когато и наши строители взематъ участие въ търговетъ за довършване на започнатите държавни постройки, тогава ние по-скоро ще се доближимъ до целта си. А нашата целъ е: да снабдимъ службите по всички ведомства съ собствени хигиенични здания.

Въ това направление е работено, както казахъ, отъ освобождението ни, но не всѣкога планомерно. Причини за това състояние на нашата строителна политика има. Не му е сега времето да се спирамъ на тия причини. Тѣ съществено сж известни на всѣки добъръ български гражданинъ.

На последния, мисля азъ, сжщо така е известно, че следъ събарянето на дружбашкия режимъ и вземането на властта отъ 9-юнското правителство, се трѣгна съ по-широка и по-

твърда крачка въ пътя на държавните строежи. Още през 1924 г. се туриха основите на ред държавни постройки, за довършването на които сж предвидени 383.000.000 лева. През 1924/1925 бюджетни години за целта сж изразходвани 83.000.000 л., следъ което, по финансови съображения, трѣбваше временно да се спре строежът на започнатите постройки. А на това спиране, споредъ мнението на компетентните хора, трѣбва да се тури край, защото постройките започнаха да се рушатъ. Известно е, че следъ 9 юний, освенъ строежът на посочените въ списъка държавни постройки, значително е засиленъ строежът и на частни, обществени, кооперативни и пр. здания. Само за частни и обществени здания, въ последните четири години, сж изразходвани повече отъ шест милиарда лева. Следователно, ние сме въ единъ строителенъ ки-нежъ.

Н. Мушановъ (д): Безъ пари.

Министъръ С. Василевъ: Именно, защото нѣмаме свободни суми отъ държавния бюджетъ, затова внасяме този законопроектъ, чрезъ който търсимъ срѣдства отъ частните капиталисти, за да довършимъ започнатите държавни постройки.

Последниятъ, очевидно е, трѣбва да се довършатъ. Азъ съмъ убеденъ, че нѣма да има народенъ представителъ на противно мнение. Когато тия здания се довършватъ, тогава ние ще бъдемъ спокойни предъ съзнанието си, че сме изпълнили добросъвестно дълга си като народни представители и общественици. Азъ ще дамъ превозни срѣдства на всѣки желающъ народенъ представител, да надникне, наприкладъ, въ сегашните помѣщения на медицинския факултетъ, за да види при каква лоша обстановка работятъ бъдещите наши лѣкари. Това, г. г. народни представители, което ще видите въ медицинския факултетъ, почти сжщото ще го видите и въ анатомическия-ветеринаренъ факултетъ, и въ психиатричeskото отдѣление, и въ кожно-венерическото отдѣление и пр. и пр. Това лошо положение на зданията, въ които сж разположени нашите държавни институти, указва злоторно влияние на самата служба.

Нуждата, прочее, отъ довършването на започнатите държавни постройки, е належаща. Тя тропа на нашата съвестъ, тя чака нашето решение. Отлагане на този въпросъ не трѣбва да има. Азъ вѣрвамъ, че всички г. г. народни представители по въпроса мислятъ като мене.

Единъ отъ преждеговорившите г. г. народни представители — името не му знамъ — повдигна въпроса да се повърне законопроектътъ въ комисията, за да се изучи. Азъ съ това мнение не съмъ съгласенъ, защото връщането на законопроекта въ комисията не ще бѣде отъ полза. Този въпросъ е добре изученъ въ съответното техническо отдѣление на Министерството на обществените гради, пътищата и благоустройството. Сжщиятъ въпросъ бѣ обстойно разглежданъ отъ Министерския съветъ и мина презъ комисията по министерствата на благоустройството и Финансите и презъ бюджетната комисия. Сжщиятъ въпросъ бѣ разглежданъ въ пленума на Народното събрание на първо четене. Тогава азъ не чухъ нито единъ отъ г. г. народните представители да повдигне въпросъ за разглеждането на законопроекта отъ финансовата или бюджетарната комисия.

И. Януловъ (с. д): Защото се каза, че дебатите по законопроекта ще станатъ на второ четене.

Министъръ С. Василевъ: Именно и това вършимъ. Ние дебатирате по законопроекта. — Г. Януловъ повдигна единъ другъ въпросъ. Той изказа мнение, щото договорите да се утвърждаватъ отъ Народното събрание. Плюсъ това, той пледира, щото предприятията да бждатъ по възможностъ повече. По първия въпросъ, т. е. договорите да се утвърждаватъ отъ Народното събрание, азъ не съмъ съгласенъ, не по други съображения, а отъ уважение къмъ Парламента. Последниятъ не трѣбва да се преобрѣща въ тръжна комисия. Да допуснемъ, че предприятията, както иска г. Януловъ, бждатъ 10, 12, 20 и че всички тѣ ще трѣбва да се утвърждаватъ отъ Народното събрание, както сжщиятъ ораторъ иска. Тогава ще се получи следната картина: по всѣки тръгъ Народното събрание, съ многото парламентарни групи, ще дебатира по нѣколко дни, по който начинъ ще сж необходими месеци, за да може то, Народното събрание, да утвърди трговете. Това, мисля, не е въ интересъ нито на Парламента, нито пъкъ е въ интересъ на

дѣлото, което преследва настоящиятъ законопроектъ. По тѣзи причини азъ не съмъ съгласенъ съ мнението на уважаеия г. Януловъ. Собствено двете искания на г. Януловъ си противоречатъ.

Н. Мушановъ: Едното изключва другото.

Нѣкой отъ сговористите: Защо?

Н. Мушановъ (д): Като взема думата, ще Ви кажа.

Министъръ С. Василевъ: Моля, недейте ме прекъсва. — Азъ моля да се приеме законопроектътъ, както се доклада, като въ чл. 2 се каже, че договорите се утвърждаватъ отъ Министерския съветъ.

Представителятъ на дружбашката парламентарна група, г. Абаджиевъ, повдигна въпроса за държавното здание, отбелязано въ приложения къмъ законопроекта списъкъ подъ № 1, известно подъ името „Графика“. Това здание, когато дружбашите бѣха на властъ, е купено близо за 4—5 милиона лева отъ нѣкон първи хора на дружбашката партия, като Муравиевъ и други. Паритъ за това здание сж отъ източници, известни на българското общество. Г. Абаджиевъ, въ интересъ на собствената си партия, не трѣбваше да повдига този въпросъ. Следъ падането на дружбашите, това здание стана собственост на държавата и по решението на Министерския съветъ бѣше отстъпено на повъреното ми министерство. То е предвидено за Министерството на благоустройството. Последното нѣма собствено здание. То засега е разположено въ зданията на покойните бивши министри Стамболовъ и Петковъ и плаща 1.200.000 лева годишенъ наемъ. Въ тѣзи две здания министерството е разположило службите си въ повече отъ 100 стаи при неудобни условия. Досега за „Графика“ е похарчено около 5.000.000 л., оставатъ да се похарчатъ още около 15.000.000 л., за да може това здание да стане пригодно и удобно за разположение на Министерството на благоустройството. Безъ повече да се спирамъ на повдигнатия отъ г. Абаджиевъ въпросъ, защото не желая да ровя стари рани, азъ заявявамъ, че не съмъ съгласенъ съ неговото предложение, да се махне отъ списъка на държавните постройки довършването на „Графика“.

Г. Мушановъ повдигна въпроса, дали тѣзи здания ще бждатъ държавни. Отговарямъ: да.

Н. Мушановъ (д): Следъ три години.

Министъръ С. Василевъ: Ако Вие, като частно лице, имате мѣсто за строежъ и предприемачъ построи здание на това мѣсто, той ли ще бѣде собственикъ на постройката?

Н. Мушановъ (д): Зависи какъ ще пише въ контракта.

Министъръ С. Василевъ: Нѣма никаква опасностъ за държавата отъ това, че започнатите ѝ постройки ще се довършатъ отъ този или онзи предприемачъ. Тѣ сж държавни и такива ще си бждатъ. Споредъ законопроекта, предприемачътъ е длъженъ следъ три години да довърши тия постройки, като държавата изплати сумитъ на предприемача въ срокъ отъ 10 години. Преимуществата за държавата сж очевидни. Тя следъ три години ще има удобни хигиенични здания и ще бѣде освободена отъ тежките наеми, които понастоящемъ плаща.

Преди да завърша кратката защита на разглеждания отъ насъ законопроектъ, ще отговоря на въпроса на г. Ецовъ. Той помоли въ списъка, приложенъ къмъ законопроекта, да се помѣсти Девическото земледѣлско училище въ Айтосъ. За довършване на това здание сж предвидени суми отъ фонда „Културни мѣроприятия“ при Министерството на земледѣлието, а списъкътъ къмъ настоящия законопроектъ включва въ себе си държавни здания, които се строятъ отъ Министерството на благоустройството. По тия съображения не мога да се съглася съ предложението на г. Ецовъ.

Б. Ецовъ (д): Щомъ е констатирана нуждата да се довършатъ започнатите държавни сгради, защо не се съгласите да се отпуснатъ срѣдства и за довършването на Девическото земледѣлско училище въ Айтосъ?

Министъръ С. Василевъ: Г. Ецовъ! Азъ казахъ защо. Къмъ казаното ще добавя: когато довършимъ посочените въ списъка сгради, ние улесняваме задачата на държавата и ще можемъ да отидемъ и по-нататъкъ.

Нѣкой отъ г. г. народнитѣ представители — не помня кой питаше, каква е тази операция: заемъ ли правимъ или даваме концесия. Отговарямъ: нито правимъ заемъ, нито пъкъ е концесия. Тази операция е кредитна.

Н. Мушановъ (д): Позволете, г. министре, да Ви запитама, защото не можахъ да Ви разбера: какъ ще се изплаща наема за 7-тѣ години? Този въпросъ ме интересува. Следъ три години, държавата става ли собственикъ?

Министъръ С. Василевъ: Държавата ги завършва въ три години, а за останалитѣ седемъ никакъвъ наемъ не плаща.

Н. Мушановъ (д): За останалитѣ седемъ години държавата наемъ ли ще плаща на тия господа?

Министъръ С. Василевъ: Казахъ, че наемъ нѣма да плаща.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тя е вътрешна смѣтка на министерството, тя не е по отношение на кредиторитѣ.

Н. Мушановъ (д): Да се изясни този въпросъ, защото той е интересенъ.

Министъръ С. Василевъ: Г. Мушановъ! Казахъ Ви и ще повторя, че, съгласно законопроекта, предвиденитѣ държавни постройки трѣбва да се завършатъ отъ предприемачитѣ въ три години. Срецу тѣхната работа ние имъ даваме съкровищни бонове, изплащането на които ще стане въ продължение на 10 години, както е казано въ законопроекта. Следъ три години наемъ абсолютно никому не плащаме.

Н. Мушановъ (д): Кому оставатъ?

Министъръ С. Василевъ: Сж и оставатъ собственост на държавата. Предприемачитѣ, като иматъ предъ видъ изложенитѣ въ настоящия законопроектъ условия, преди да правятъ предложение, сигурно е, ще си направятъ добра смѣтка, въ която ще включатъ всички лихви, погашения и пр. на тѣхния капиталъ.

Следъ тия кратки освѣтления, които дадохъ, азъ вѣрвамъ, че по този въпросъ, който не е партиенъ — само г. Януловъ внесе известна партийностъ въ него — а е общественъ, цѣлятъ Парламентъ ще бже единодушенъ и ще даде подкрепата си, щото законопроектъ да стане законъ. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

И. Януловъ (с. д): Никакво партизанство не съмъ внесълъ.

Г. Марковъ (з. в): Г. министре! За Домакинското училище въ Айтосъ какво казахте?

Министъръ В. Молловъ: Въ фонда „Културни мѣроприятия“ при Министерството на земледѣлието има предвиденъ кредитъ за него.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Пристъпваме къмъ гласуване заглавието на законопроекта.

Има предложение отъ г. Маноловъ, въ смисълъ, законопроектъ да се изпрати въ комисията. Това предложение, тъй както е направено, не мога да го положа за гласуване, защото не е конкретно предложение.

Н. Мушановъ (д): Какъ така? Нека изпратимъ законопроекта въ комисията за проучване.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Мушановъ! Не може. Законопроектътъ излиза отъ комисията, и, за да се изпрати отново въ комисията, трѣбва да бже въ свръзка съ нѣкое конкретно направено предложение.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Това е право.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Понеже предложението не е така направено, нѣма да го положа на гласуване.

Който приематъ заглавието на законопроекта, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Георгиевъ (д. сг): Ще докладвамъ чл. I (Чете)

„Чл. I. Възлага се на Министерството на общественитѣ сгради, пжтищата и благоустройството да довърши, съ едно или две едновременно или последователни предприятия, започнатитѣ и недовършени до 1 априлъ 1927 г. държавни сгради въ Царството на стойностъ до 300.000.000 л. по съставения отъ Министерския съветъ списъкъ въз основа на приложения такъвъ къмъ настоящия законъ.“

Въ този членъ комисията направи следнитѣ измѣнения: сумата отъ „200.000.000 л.“ се измѣня и става „до 300.000.000 л.“, а думитѣ „по одобрень отъ Министерския съветъ списъкъ“ се замѣняватъ съ думитѣ „по съставения отъ Министерския съветъ списъкъ, въз основа на приложения такъвъ къмъ настоящия законъ“.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представитель г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): Г. г. народни представители! Отъ обясненията, които станаха по този законопроектъ, се освѣтиха нѣкои въпроси, което е само отъ полза. За мене най-главниятъ въпросъ е следниятъ: ние имаме ли обществени постройки сега, които ще се даватъ на търгъ съгласно нашитѣ досегашни закони, или, сега създаваме едно изключение отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, единъ специаленъ законъ, по който ще се отдаватъ на търгъ общественитѣ постройки за довършване? Отъ понататъшнитѣ постановления на законопроекта е ясно, че това е единъ специаленъ законъ и, като така, ние трѣбва да знаемъ целта, която той гони и, най-главно, по кой начинъ държавата трѣбва да се сдобие съ срѣдства. Защото главниятъ мотивъ да се прибѣгне къмъ тази система е, че държавата нѣма срѣдства сама да продължи постройката на зданията. Това е ясно. Ако държавата имаше срѣдства сама да довърши тия постройки, азъ съмъ убеденъ, че днешниятъ кабинетъ нѣмаше да излиза съ тоя законопроектъ, за да доказва, че преди 4 години сж започнати постройки, а сега държавата нѣма срѣдства да ги довърши. Нека поставимъ наясно въпроситѣ, за да ги разрешимъ правилно.

Така поставенъ въпросътъ азъ се питамъ: кои сж изключенията отъ общитѣ правила, които имаме въ законитѣ на страната, за начинитѣ, по които се строятъ общественитѣ сгради? Тѣ сж предвидени въ четиритѣ члена на законопроекта. Но става г. Семерджиевъ и ми казва — което е въ сжщината си вѣрно — „Въ сжщностъ, това не е едно предприятие, което се отдава по начинитѣ, по които се отдаватъ всички обществени предприятия; напротивъ, ние искаме да комбинираме банкерина съ предприемача“. И той е правъ, защото нуждитѣ на държавата днесъ повеляватъ, въ течение на известенъ по-дълъгъ срокъ да стане изплащането на тия разходи. Днесъ г. министърътъ на финанситѣ не може да впише въ редовния бюджетъ тия 300 милиона лева, които сж нуждни за доизкарването на тия сгради. То е ясно. И азъ виждамъ, че действително се диятъ начини, по които да могатъ да бждатъ довършени държавнитѣ сгради, противъ което нищо нѣмамъ. Но ние тукъ трѣбва да обсъдимъ добре тия начини и срѣдства, да изучимъ тѣхното естество, за да знаемъ, какви сж длъжноститѣ на Парламента по такова едно специално законодателство.

Действително, г-да, като четемъ по-нататъшнитѣ членове на законопроекта — а въ мотивитѣ, споменахъ и порано, го има казано изрично — ще се разбере, че има известни финансови групи, които сж склонни, съобразно съ постановленията на този законопроектъ, да строятъ държавни сгради. Това е ясно, па и самъ г. министърътъ не крие отъ насъ, че има финансови групи, които сж склонни да взематъ това предприятие. Но азъ казвамъ: за мене, най-напредъ, е непонятно, какъ може да има търгъ и да се извършатъ тия постройки съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията, когато отначало още се знае, че има вече нѣкои финансови групи склонни, които сж въ състояние да поематъ при сжщитѣ тия условия — приемамъ това — довършването постройката на тия сгради? Но тогава, г-да, чини ми се, че най-правиятъ пътъ е този: едно предприятие, финансира го банкеръ, сжщевременно строителъ, който желае да предприеме доизкарването на нѣколко здания. Предлага условия въ смисълъ, че ще даде заемъ и, че той ще строи. Министерскиятъ съветъ ще види, дали условията сж добри или не и, ако ги приеме, ще внесе договора въ Народното събрание, за да го одобритъ и ние

Какъ можете да прокарвате прикритъ единъ заемъ — въ добрия смисълъ на думата го казвамъ. Ами идущата година ще дойдете съ редовния или извънредния бюджетъ и ще искате да плащате, по 30 милиона лева годишно, срещу единъ такъвъ заемъ, срещу една такава сдѣлка, безъ Народното събрание да се е произнесло по заема или по сдѣлката. Мене ми се чини, че уважаемиятъ министъръ-председателъ и министърътъ на финансите най-добре разбиратъ работи. И азъ смѣтамъ, че начинътъ, по който това се иска да стане, е нѣкакси — какъ да кажа — забърканъ. Добре е тукъ да бждемъ наясно. Действително, наложително е да се довършатъ започнатитъ сгради. Закъснѣхме. Тѣ се рушатъ и не трѣбва по-нататъкъ да оставаме да се рушатъ едни обществени сгради, едни обществени богатства. Нека тия финансови групи предложатъ условията си, Министерскиятъ съветъ да обсъди договора, да дойде тукъ предъ насъ и да ни каже: „Ето договора, той е съ заемъ“. Ние ще видимъ условията какви сж и ще ги приемемъ, или отхвърлимъ. По тоя начинъ ние ще сме начисто. И по последующитъ членове азъ ще взема думата и ще ви кажа ония противоречия, които съществуватъ въ този законопроектъ, но понеже сега говоримъ по чл. 1 и се отнася до въпроса, по кой начинъ трѣбва да се постѣпи за довършването на държавнитъ сгради, азъ ще моля Народното събрание да се съгласи да приеме редакцията на чл. 1 да се измѣни така: заличаватъ се думитъ „съ едно или две едно-временни или последователни предприятия“, като накрая на члена се добавятъ думитъ: „съ търгове за всѣко сдѣлно предприятие“. Така, че чл. 1 ще приеме следната редакция: „Възлага се на Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството да довърши започнатитъ и недовършени до 1 априлъ 1927 г. държавни сгради въ царството на стойностъ 300 милиона лева по одобрѣнъ отъ Министерския съветъ списъкъ, съ търгове за всѣко отдѣлно предприятие“. Това го правя, г. г. народни представители съ следната целъ. Ако държавата желае — и г. министърътъ се съгласява съ това — да даде възможностъ на български и на чужди предприемачи да взематъ участие въ едно сериозно състезание, въ търга, трѣбва да се направи тѣй, че по-малки да сж предприятията, за да има възможностъ повече капиталисти, българи и чужденци, да се явятъ на търга. По тоя начинъ ще се даде възможностъ и на българи да се явятъ да конкуриратъ. Ако е тѣй, тогава нѣма нужда отъ този заемъ, който се прави, и условията, които предвиждате, защото този начинъ на действие има за целъ да се даде цѣлото предприятие на единъ предприемачъ, който ще даде 200 или 300 милиона лева заемъ. Но когато ще има 10 предприемачи, които ще взематъ отдѣлни предприятия по за 20—30 милиона лева, тогава всѣки ще може да се яви на състезанието и търгътъ ще стане правилно. Въпроситъ сж свързани и върху тѣхъ трѣбва да се помисли. Ако се приеме този начинъ, за който ви говоря, тогава може да се явятъ повече предприемачи българи и нѣма да има нужда отъ този заемъ. Може да стане и друго: единъ предприемачъ отъ чужбина да поиска да вземе едно отдѣлно предприятие, но тоя предприемачъ ще има срещу себе си и българи предприемачи, които ще се борятъ, ще се състезаватъ, при което условията, които ще се получатъ на търга, ще бждатъ по-благоприятни за държавата. Нека да не правимъ голѣми сравнения, но ние имаме вече печаленъ примѣръ въ България съ горската концесия. Азъ и днесъ поддържамъ, че тамъ търгъ нѣмаше — дойде единъ човѣкъ съ подставени два лица и постави условия, каквито иска. При държавни предприятия, ние трѣбва да дадемъ възможностъ на повече хора да дойдатъ да се състезаватъ, защото състезанието винаги е отъ полза за държавата.

Ето защо, азъ моля почитаемия министъръ да се съгласи съ предложението, което правя. По този начинъ, действително ще можемъ да достигнемъ да могатъ да се явятъ да конкуриратъ повече хора — и наши българи предприемачи, и чужди капиталисти — а не да се явятъ само една или две фирми. Така ще могатъ да се намѣрятъ нѣколко предприемачи, които ще дадатъ по 20—30 милиона лева, а може да се намѣри и единъ човѣкъ, който ще даде 300.000.000 л. Вие ако искате, вървете по първия пътъ — единъ предприемачъ или банкеръ да даде 300.000.000 л. Въ такъвъ случай, г-да, нѣма нужда отъ този законъ; тогава контрактъ, съ уговорени и изучени всички условия, внесете го тукъ да го видимъ, защото смѣтаме, че е належаща нуждата да се построятъ тия държавни здания. Но да комбинирате тѣзи начини — и търгъ да има, и една финансова

група да вземе предприятието — това ми се чини, че е едно противоречие.

По-нататъкъ, като взема думата по други членове, ще ви посоча, че има и по-голѣми противоречия.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Г. Никола Мушановъ намира, че законопроектътъ е побърканъ. Струва ми се, че побъркани сж неговитъ понятия по материята, която ни занимава. Той смѣси тукъ въпроса за горската концесия и намира, че при концесията не е имало никакъвъ търгъ, а трѣбвало експлоатация на тия гори да се раздѣли.

Н. Мушановъ (д): Не съмъ говорилъ туй, не съмъ казалъ, че трѣбва да се раздѣли.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Какъ не си говоримъ? — Нека ми позволи г. Мушановъ да го попитамъ: какъ ще дадете подъ концесия експлоатацията на тия гори, освенъ по начина, по който се даде?

Н. Мушановъ (д): Азъ говорихъ за порочността на търга.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Търгътъ бѣше най-редовенъ, г. Мушановъ. Той се разисква най-подробно. Поддържаше се дори, че такива търгове може Министерскиятъ съветъ да ги одобрява, а най-сетне се поддържаше, че за приемането на договора е достатъчно едно гласуване. Азъ не само дадохъ възможностъ на Народното събрание да се произнесе по договора, а допуснахъ да станатъ разисквания на три четения.

Н. Мушановъ (д): Азъ не съмъ противъ това. То е другъ въпросъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ знамъ кой е въпросътъ. Въпросътъ е единъ: трѣбва да бждемъ обективни, когато се отнасяме къмъ тия въпроси.

Сега, по конкретния случай. Безспорно, ние търсимъ разрешението на единъ въпросъ, който не можемъ го раздѣли, въ смисълъ да намѣримъ паритъ отдѣлно и по отдѣлно да даваме зданията да се строятъ. Ако бихме могли това да направимъ, нѣмаше да се внася този законопроектъ. А къде е удобството, като се комбиниратъ двѣ нѣща? Много просто: доказанъ фактъ е — и никой нѣма да го опровергае — че строителни компании днесъ могатъ много лесно да намѣрятъ парични срѣдства за строежъ, ако тѣ извършватъ тия строежи срещу известни гаранции, срещу известни задължения, въ случая на държавата, която ще каже: ще се съглася тѣзи сгради, съгласно тия и тия условия, одобрени отъ мене — по какъвъ начинъ, ще видимъ — да бждатъ изплатени въ 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 години съ 6-месечни скъровищни бонове, като на всѣки бонъ ще има сумата и датата когато ще трѣбва да се плати. Лихвата, печалбата и всичко ще влиза въ тази сума. Днесъ тѣзи, които строятъ дори у насъ, не взематъ пари, нито отъ български банки, нито отъ чужди банки, а взематъ пари отъ Лондонъ и Нью-Йоркъ и ги взематъ, не съ 8, а ги взематъ съ 5 или 6%. Това е удобството. И ако ние бихме успѣли да създадемъ онова, което наричаме Ипотечна банка, може-би цѣлата тази работа ще вземе другъ изгледъ.

Н. Мушановъ (д): Добре.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Добре, но азъ желая да зная на какви условия ще се предложи довършването на тия сгради по този начинъ. За себе си, азъ съмъ сигуренъ, че предприемачитъ ще намѣрятъ една много изгодна лихва, за да могатъ тѣ пъкъ да бждатъ спрямо насъ изгодни. Понеже тѣ ще иматъ паритъ на много евтина лихва, на по-евтина дори, отколкото би могла да ги има държавата, въ края на крайщата — това, което говориха тукъ мнозина — това ще се отрази върху ценитъ. Знае се приблизително като на каква цена би могло да се построи едн-коя си сграда, и когато тѣ предложатъ известна цена, ще се пресмѣтне лихвата и ще се види износна ли е цената, или не е износна; ако е износна, ще се даде постройката, ако не е износна — нѣма да се даде. Тѣй ще се манипулира.

Можемъ ли ние по отдѣлно всѣко едно здание да го даваме? Ако почнемъ за всѣко едно здание да правимъ търгъ, ние ще изгубимъ възможността да използваме евтната лихва на строителя — тамъ съмнение за мене не може да има. За всички български предприемачи може да има съмнение въ това, обаче за мене съмнение не може да има.

С. Стефановъ (д): А ценитъ, г. министре?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ценитъ се взема въ съображение. Затуй ще се комбинира евтната лихва съ цената и ще се види износно ли е, или не е износно. Безспорно, ние ще имаме не цената и лихвата, а ще имаме общата сума на цената и лихвата. И тамъ е задачата на тѣзи, които ще одобряватъ — приематъ или отхвърлятъ. Да се предполага, че отдѣлниятъ предприемачъ за отдѣлно предприятие ще може да намѣри по-износна лихва, отколкото крупниятъ предприемачъ, това е една погрѣшка, защото само крупниятъ предприемачъ може да намѣри пари въ Лондонъ или Нью-Йоркъ, а нѣма да ги намѣри дребниятъ, мѣстниятъ предприемачъ. Мѣстниятъ предприемачъ ще плати 16% лихва или най-малко при такава лихва ще си прави смѣткитъ, а крупниятъ предприемачъ може да намѣри съ 6% лихва сигурно. Но г. министърътъ на благоустройството ви заяви, че е съгласенъ да се измени текстътъ въ смисълъ, че предприятията, вмѣсто „едно или две“, могатъ да бждатъ „едно или повече“, като ще се представи на Министерския съветъ да състави списъка на сградитъ за отдѣлнитъ предприятия въз основа на списъка въ законопроекта.

Досежно втория въпросъ — кой да утвърди договора. Азъ съмъ партизанинъ на това, договоритъ винаги да се утвърждаватъ отъ надлежния министъръ. Но господата тамъ (Сочи опозицията) искатъ Министерския съветъ — една за мене излишна отговорност. Предоставямъ на Народното събрание да реши въпроса. Понеже ние имаме този навикъ, добре, нека сѣде „Министерския съветъ“. Но за мене предпочитателно би било надлежниятъ министъръ да утвърждава договоритъ.

Идва сега другиятъ въпросъ — дали не е желателно Народното събрание да утвърди договора? Г. г. народни представители! Азъ не зная дали г. министърътъ на благоустройството нѣма да се съгласи да оставимъ утвърдението на договора да стане отъ Народното събрание.

П. Палиевъ (д. сг): Значи то да стане тръжна комисия!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ искамъ да се разправамъ съ българи, които утре ще бждатъ опровергани. Азъ зная съ кого ще имамъ разпрания — съ хора, които тукъ ще говорятъ едно, а на площадитъ ще говорятъ друго. Азъ съ тѣхъ искамъ да се разправамъ. (Ржкоплѣскания отъ сговориститъ)

Н. Мушановъ (д): Кои сж тѣ?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Всички вие.

Н. Мушановъ (д): Напримѣръ?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Напр. ти. (Ржкоплѣскания отъ сговориститъ) Какво ми пѣше тукъ за горската концесия?

Н. Мушановъ (д): Каквото пѣхъ тогава тукъ, и ти си убеденъ въ душата си, че хубаво пѣхъ, ама на тебе не ти отърваше да тръгнешъ съ мене.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Противоречишъ си.

Н. Мушановъ (д): Не си противореча; навредъ говоря така.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Изслушай ме сега да видишъ какъ си противоречишъ. Понеже азъ настояхъ и се прие горската концесия да мине на три четения, когато се приемаше на второ четене, г. Мушановъ направи едно предложение, друго предложение, азъ го поддържахъ и той си приписа заслугата, че е успѣлъ да издействува безвъзмездно 20.000.000 л. за постройката на пристанището въ Василико.

Н. Мушановъ (д): Вие ми я приписвате.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ти си я приписа и азъ одобрихъ.

Н. Мушановъ (д): Тамъ (Сочи министерската маса) имаше други, които мислѣха друго.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Но това не погрѣчи на г. Малиновъ да говори въ Пловдивъ, че Народното събрание се обърнало на една тръжна комисия.

Н. Мушановъ (д): Когато г. Малиновъ дойде тукъ, ще го питашъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Дрънски — къде е? — да каже. Азъ по тѣзи работи искамъ да бжда найсно съ всички ви. Вие искате Народното събрание да одобрява договора. Азъ правя предложение този договоръ да подлежи на одобрение отъ Народното събрание. Мисля, че г. министърътъ на благоустройството ще се съгласи.

Г. Марковъ (з. в): Още по-хубаво.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да, ама после ще викате друго.

Н. Мушановъ (д): Г. министъръ-председателю! Нѣма защо да се горещите.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не се горещя, а искамъ да се оправятъ работитъ.

Н. Мушановъ (д): Напротивъ, много се горещите. Ако е въ формата на заемъ, Народното събрание трѣбва да утвърди договора; ако е на отдѣлни предприятия, вие трѣбва да утвърдите договоритъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Е, сега съ схоластика ще се занимаваме!

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Кемилевъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Отказвамъ се.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Ивановъ.

Д. Ивановъ (д. сг): Азъ искамъ само да направя едно предложение. Въ чл. 1 думитъ „съ едно или две едновременно или последователни предприятия“ просто да се зачеркнатъ, да нѣма нито едно, нито две предприятия, а да се каже, че търгътъ за предприятието е дѣлимъ съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията. Но ако се приеме, че предприятието е дѣливо, да не се оставя на Народното събрание да одобрява договоритъ, защото тогава то действително ще се обърне на тръжна комисия и ще се намали неговиятъ авторитетъ.

Нѣкой отъ лѣвицата: Нѣма да се намали.

Д. Ивановъ (д. сг): Понеже довършването на тия сгради може да се вземе и отъ отдѣлни малки български строителни дружества, то може да се сключатъ 5-6 или 10 договора и ние ще загубимъ, както вървятъ нашитъ заседания, пет месеца за разглеждане на тѣзи договори, ако се приеме договоритъ да се одобряватъ отъ Народното събрание. Както каза и г. Мушановъ, щомъ предприятието ще е дѣливо, не може да се иска Народното събрание да утвърждава договоритъ.

Прочее, предлагамъ да махнемъ фразата „съ едно или две едновременно или последователни предприятия“ и да се каже, че търгътъ е дѣлимъ.

И. Януловъ (с. д): Искамъ думата.

Н. Кемилевъ (д. сг): Г. Януловъ! Единъ въпросъ. Понеже казвате, че е по-добре Народното събрание да утвърждава договоритъ, какъ си представлявате тази работа? Ще наредимъ тукъ долгеритъ и майсторитъ и ще ги пияме: колко давате?

И. Януловъ (с. д): Този въпросъ можешъ да го зададешъ на себе си.

Г. председателю! Искамъ думата.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Имате думата.

И. Януловъ (с. д): Азъ искамъ думата само за да кажа смисъла на моето предложение и да заявя, че не мога да се съглася с направеното възражение, че двете предложения се изключватъ едно друго. Г. Кемилевъ! Откажъ съмъ депутатъ много пъти сж внасяни въ Народното събрание подобни законопроекти и недейте мисли, че месеци се губятъ за тѣхното разглеждане. Както виждате, по този законопроектъ, който се касае за 300 милиона лева, нѣма да загубимъ и часове. Азъ не намирамъ, че двете предложения се изключватъ едно друго, особено когато г. министъръ-председателъ се съгласява — а азъ предполагамъ, че и г. министърътъ на благоустройството ще се съгласи — договорътъ да бжде внесенъ за одобрение въ Народното събрание. Внесенъ тукъ договорътъ за одобрение, съ това се покриватъ и двете възможности. Ако се намѣри една компания — г. министъръ-председателъ каза какво преимущество има такава една компания, тя ще намѣри пари съ малки лихви — и ако тази компания влѣзе въ преговори съ държавата и сключи единъ единственъ договоръ за довършването на тия здания, този договоръ трѣбва да се внесе въ Народното събрание. Намѣрете му вие името дали е концесия или е прикритъ заемъ.

Д. А. Ивановъ (д. сг): Не може да бжде концесия и заемъ. Предприемачътъ, който ще довърши постройките, той ще направи заемъ отъ нѣкоя финансова група.

И. Януловъ (с. д): Нѣма ли да се внуши на тия млади хора да бждатъ по-внимателни?

Д. А. Ивановъ (д. сг): Ще обърнете Парламента на балница.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Януловъ! Недейте дава съвети. Вие говорихте одеве и направихте предложение. Сега пакъ Ви давамъ думата по Вашето предложение; мотивирайте го, ако искате.

И. Януловъ (с. д): Това е мнението не на Илия Януловъ, а на председателя на финансовата комисия — че съ този законопроектъ се урежда единъ заемъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Това не е истина. Отзарана въ бюджетарната комисия друго се говори. Вие извърщате думитъ на хората.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Може ли да се говори за концесия, когато предприемачътъ нѣма да се ползува никакъ отъ дадения имотъ?

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Мисля, че е неловко, г. Януловъ, да споменавате мнение, което не е изказано въ Парламента.

И. Януловъ (с. д): Изказано е въ бюджетарната комисия.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Не трѣбва да се позовавате на мнение на нѣкой, което кой знае къде е казано. Това не е прието. Върху това, което се каже тукъ, можете да говорите, а не върху това, което е говорено вънъ.

И. Януловъ (с. д): И така, нѣма противоречие щомъ се приеме предложението да се внесатъ договорътъ или договоритъ въ Народното събрание. Ако бжде единъ договоръ съ една фирма, на която се възлага довършването на зданията за 200 или 300 милиона лева, този договоръ какъвто и характеръ да му дадете — оставете формата настрана — трѣбва да се разгледа и утвърди отъ Народното събрание. Но ако предприятието стане дѣлимо, както казвате, и се сключатъ нѣколко договори — недейте мисли, че ще бждатъ 50, тѣ ще бждатъ 5-6 или 9-10 — понеже договоритъ ще бждатъ отъ едно и сѣщо министерство, понеже ще иматъ горе-доле едни и сѣщи клаузи, очевидно е, че внасянето имъ въ Народното събрание може да стане едновременно и Парламентътъ нѣма да загуби много време да ги разгледа. Па и да загуби много време, касае се за 300 милиона лева, касае се за контролъ при разходването на държавни пари. Помня, че тамъ, където сега се удря

една книга, въ 1917 г. стоеха депутати, които само удряха, когато ние говорехме за данъкъ върху печалбитъ отъ войната.

Д. А. Ивановъ (д. сг): А ние си спомняме, че на вашето мѣсто стоеха други, които разклатиха цѣла империя.

И. Януловъ (с. д): Азъ не имъ подражавамъ и моля и вие да не имъ подражавате.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Г. г. народни представители! Думитъ, които казаха г. Януловъ и г. Мушановъ относно правния характеръ на законопроекта, който ние тукъ ще приемемъ, ми даватъ поводъ да кажа нѣколко думи за разяснение. Постави се въпросътъ: имаме ли въ дадения случай концесия? Оня, който е чель закона за настрѣчение на мѣстната индустрия, където е точно определено какво е концесия, какъ може да поддържа, че съ този законопроектъ даваме концесия? Понятието концесия предполага даване на експлоатация едно предприятие за определено число години съ известни изгоди за лицето, което организира експлоатацията, напр. даване постройката на електрическа инсталация на една фирма или на една компания съ право да я използва нѣколко години и следъ това да я предаде на общината или на държавата. Правимъ ли това нѣщо въ случая и какви изгоди даваме на предприемача? Той нѣма да използва зданията за себе си известно число години, а престо въ срокъ отъ три години се задължава да ги построи и предаде на държавата — срещу какво? — срещу изплащане на дължимата сума. И понеже държавата нѣма пари, прави разсрочване. Е ли това заемъ? Не е заемъ, защото заемътъ предполага да дадешъ пари на дължника, той да разполага съ тѣхъ. Тукъ държавата не получава паритъ, които се влагатъ въ тия предприятия, съ тия пари разполага самиятъ предприемачъ, следователно заемъ въ сѣщински смисълъ на думата нѣмаме.

С. Стефановъ (д): Заемъ подъ друга форма.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Въ случая имаме едно предприятие, при което за улеснение на държавата изплащането ще става чрезъ разсрочки. Това нѣщо не е ново за нашата държава: Министерството на желѣзницитъ досега е имало десетки договори за доставка на локомотиви на изплащане. Г. министърътъ на финанситъ ще ви каже, че и сега се изплащатъ чрезъ съкровищни бонове, но никому не е дошло на ума, че тия договори трѣбва да минаватъ презъ Народното събрание. Въпросътъ е много простъ. Има започнати постройки, за доизкарването на които държавата трѣбва да похарчи 300 милиона лева. Ако ние бихме могли да предвиждаме въ бюджета въ разстояние на три години по 100 милиона лева годишно, нѣмаше да има нужда отъ внасянето на този законопроектъ, тъй като Министерството на общественитъ сгради, разполагайки съ 100 милиона, на общо основание ще произведе търгове и щѣше да довърши тия постройки. Но, понеже не можемъ да направимъ това, а искаме да бждатъ довършени тия постройки, за да не гниятъ и да не се развалятъ — съ което ще направимъ голѣма пакостъ на държавата — а освенъ това искаме да бждатъ довършени въ три години, затова си правимъ облекчение, като при отдаването на търгъ довършването на тия здания ще има специална клауза въ поемнитъ условия: изплащането ще става въ срокъ отъ 10 години.

Това е единичното условие, което ще бжде ново въ поемнитъ условия. Поемнитъ условия ще си останатъ точно такива, каквито биха били, ако бихме могли да предвидимъ въ редовния бюджетъ нуждитъ срѣдства. Разликата е само тая, че изплащането стойността на постройките ще стане въ срокъ отъ 10 години — значи, съ разсрочване — съ съкровищни бонове. Това е новото. Значи на общо основание ще се произведе търгъ съ малонаддаване, при условие, че изплащането ще стане на разсрочки. Вѣрно е, г-да, че тукъ има една кредитна сдѣлка, но не всѣка кредитна сдѣлка е заемъ. Това е всичката работа. Питамъ: каква опасностъ има за интереситъ на държавата?

Единъ отъ земледѣлцитъ: Г. министре! Въпросътъ е, ще могатъ ли да взематъ участие въ този търгъ за 300.000.000 л. всички предприемачи въ България, които биха желали да взематъ участие, или ще вземе участие само единъ пред-

приемач, една крупна фирма? Нѣма защо да се плашимъ отъ разграничение, отъ раздѣляне на търговетѣ. Раздѣлянето на търговетѣ ще поощри конкуренцията, а отъ това държавата само ще спечели, като същевременно ще дадемъ възможност на повече предприемачи българи да взематъ участие въ търговетѣ; иначе, тѣ едва ли ще могатъ да взематъ участие и всичко ще се остави на чуждитѣ компании.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Г. министър-председателъ и г. министърътъ на благоустройството ви казва, че за да се даде възможност на повече предприемачи да взематъ участие въ малонаддаването, търговетѣ ще бъдатъ единъ, два или повече. Но не може да се раздѣли това предприятие на много малки предприятия, защото ще се изгуби най-главната изгода. Ще дойде единъ малкъ предприемачъ, който, за да вземе търга, ще търси капиталъ отъ друго мѣсто, за който ще плати много голѣма лихва и съ това, вмѣсто да подобримъ условията на конкуренцията, ние ще ги влошимъ. Вѣрно е, че предприятието трѣбва да се раздѣли на нѣколко, за да могатъ да се явятъ повече конкуренти и да се получатъ по-добри условия. Трѣбва да имаме най-после въра въ министра на благоустройство и въ Министерския съветъ, че тѣ нѣма да утвърдятъ единъ търгъ, който не е изгоденъ за държавата.

Председателствуващъ д-ръ Б. Базовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Кемилевъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Г. Мушановъ сложи много добре въпроса. Ако има концесия, правъ е г. Януловъ да иска търгътъ да бѣде утвърденъ отъ Народното събрание. Но ако се приеме — както г. Януловъ и други искатъ — този търгъ да бѣде раздробенъ, какво може да стане? Представете си, че за 29 пострѣйки се явятъ 29 предприемачи; значи, за тия 29 предприемачи ще се образуватъ 29 тръжни книжа и всичко това ще дойде тукъ, въ Народното събрание, за утвърждение. Но ще дойде единъ предприемачъ и ще ви каже: „Азъ давамъ 5% подъ девиза, но мога да дамъ още надолу и още надолу“, и тогава ще го ударимъ на пазарлъкъ: „варъ хайринъ гьоръ“. Така ще стане, ако отидемъ до тая крайностъ.

Г. Мушановъ е много правъ. Ние трѣбва да бѣдемъ начисто. Г. министърътъ на правосъдието обясни, че тукъ нѣмаме концесия, нѣмаме и заемъ и не бива да се използва този случай, който се изнесе отъзвара и да се казва, че Народното събрание въ случая разрешава единъ заемъ. Ние имаме тукъ, г-да, една кредитна сдѣлка. Азъ не правя заемъ, когато, като не мога да платя изведнажъ единъ костюмъ дрехи, отида и си направя дрехи на срочно изплащане. Това не е заемъ — това е кредитна сдѣлка. Така е и за този случай. По сѣщия начинъ постѣпва и държавата. И понеже ние искаме да дадемъ на хората, които искатъ да се състезаватъ, възможност да се явятъ на тоя търгъ, ние трѣбва да имъ дадемъ и гаранция. Гаранцията е, че държавата поема ангажментъ всѣка година въ своя редовенъ бюджетъ да вписва по 15—25 или 30 милиона лева за изплащане на боновата. Вие знаете, г-да, че не може да стане единъ търгъ, ако нѣма най-малко трима конкуренти. Азъ съмъ противъ предложението, което е направено въ комисията — да се остави отговорността на Министерския съветъ. Ами Министерскиятъ съветъ ще изпадне въ сѣщото положение, въ което бихме изпаднали и ние. Тамъ ще бѣде още по-зле. Азъ питамъ г. министър-председателя: какво ще направите вие? Ще съберете цѣлия Министерски съветъ и пакъ ще стане сѣщото — „варъ хайринъ гьоръ“. Г. министърътъ на благоустройството нѣма защо тогава да ни сезира съ този законопроектъ. Защо ще го освободите отъ отговорностъ и ще я прехвърлите на Министерския съветъ, който се ползува съ довѣрието на Парламента? Ако даже вие смѣтате, че това е единъ заемъ и оторизирате Министерския съветъ или отдѣленъ министъръ, той ще носи своята отговорностъ. Смѣтамъ, че не е правилно да се внася въпросътъ въ Министерския съветъ, още повече, че това може да стане система за всѣка една доставка на държавата, за всѣки единъ търгъ. Всички търгове ще почнатъ да отиватъ въ Министерския съветъ за утвърждение.

И. Януловъ (с. д): Не винаги ще има търгове за 300,000,000 л.

Н. Кемилевъ (д. сг): Ние ще имаме други търгове за повече отъ 500 милиона лева — напр., търгътъ за доизкарване на държавните болници, съ който ще има да се занимаемъ. Ако отиваме по пътя на голѣмитѣ разширения, това може да се случи. Азъ смѣтамъ, че тази редакция, съ която се съгласи г. министърътъ на благоустройството, ще ни доведе до това положение. Вънъ отъ това и законопроектътъ ще изгуби онай физиономия, която трѣбва да има, ще изгуби онай изгледъ, който г. министър-председателътъ ни посочи. Най-сетне нека да бѣдемъ откровенни: въ състоянието, въ което сме днесъ, можемъ ли да доизкараме тия пострѣйки и да ги платимъ? Тия здания, които се ка да бѣдатъ довършени, сѣж крайно необходими, защото ако бихте се заинтересували, ще видите колко наемъ е платено въ продължение на 40 години. Ето защо, трѣбва всички да разберемъ, че тѣзи пострѣйки сѣж много необходими, но каточе-ли всички, които сѣж минавали презъ тукъ (Сочи министерската маса), сѣж си затваряли очитѣ, както и ние, които сега седимъ тукъ, си затваряме очитѣ. Самъ г. министърътъ на благоустройството ви казва, че за зданието, въ което се помѣщава неговото министерство, се плаща 1,200,000 л. годишенъ наемъ. Та това сѣж страшни цифри, г-да! Я направете смѣтка за 10 години колко ще бѣде платено! Вмѣсто да плаща този наемъ на частни лица, като плаща пакъ по толкова, следъ десетина години държавата ще има свое собствено здание.

Азъ моля г. министър-председателя да не се съгласява съ предлаганото измѣнение въ чл. 2 отъ законопроекта. Не бива да се възприема този начинъ на процедуре — да се утвърждаватъ всички търгове отъ Народното събрание — само за угода на нѣкого си или само за да чуемъ кой какво щѣлъ да каже въ Народното събрание, или кой какво щѣлъ да каже на улицата. Нека бѣдемъ последователни и нека работимъ въ съгласие съ последната формула, която даде въ своята речъ по отговора на тронното слово г. министър-председателътъ: да не се вслушваме въ шума на улицата и въ настроенята по мегданитѣ, а да правимъ това, което е полезно за държавата. Всички сме съгласни, че тия здания трѣбва да се доизкараатъ. Всички признаха, че въ миналото се е грѣшило, че по партийни съображения не сѣж били доизкарани собствени здания на държавата. Всички признаха, че не може да се продължи по-нататкъ така, че ще трѣбва да се ограничи този начинъ на действие, за да дадемъ възможност на държавата да настани своитѣ учреждения въ собствени здания, за да я спасимъ отъ вѣчните наеми и отъ вѣчните протести срещу държавните учреждения.

Най-подире съ този законопроектъ се иска да се строи още какво? Училища! Погледнете списъка и ще видите, че се предвижда доизкарването на много гимназии. Вие, които плачете постоянно за децата, погледайте статистиката въ Министерството на народното просвѣщение, за да видите, че въ Софийскитѣ училища 90%, а въ Русенската гимназия 93% отъ децата сѣж предразположени къмъ туберкулоза.

И. Януловъ (с. д): Това е безспорно. Напълно сме съгласни съ Васъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Г. Януловъ! Ако държавата имаше пари, за да доизкара тия здания, мислите ли, че тя щѣше да продължи да бѣде толкова лошъ стопанинъ, за да стои безъ собствени здания и да плаща такива голѣми наеми?

И. Януловъ (с. д): Затуй, да не се ангажираме много.

Н. Кемилевъ (д. сг): Ами че съ какво се ангажираме? Нали само съ бюджетни срѣдства! Г. Януловъ! Вие самъ отъзвара въ бюджетарната комисия се съгласихте, че държавата може да отдѣля ежегодно по 25 милиона лева отъ редовния бюджетъ, за да бѣдатъ довършени тия здания. Така ли бѣше?

И. Януловъ (с. д): Да.

Н. Кемилевъ (д. сг): Какво повече искаме ние днесъ?

С. Яневъ (с. д): Но ние оспорваме друго положение.

Н. Кемилевъ (д. сг): Кое?

С. Яневъ (с. д): Ние искаме друго: да не се приема, както е въ чл. 21 на законопроекта, че предприятията сѣж

едно или две, едновременни или последователни предприятия, а да бъдат повече.

Н. Кемилевъ (д. сг): Г. министърът ви каза докде ще стигнемъ.

С. Яневъ (с. д): Г. министърът заявя, че е съгласенъ да се видоизмени първоначалната редакция на чл. 1 отъ законопроекта въ този смисълъ. Съображенията му сж много везки. Въ сжщия смисълъ се изказа и г. министър-председателят.

Н. Кемилевъ (д. сг): Взимайки актъ отъ думитъ на г. министра за измѣнението на чл. 1, отъ онова, което говори г. Мушановъ и отъ предложението на г. министър-председателя, азъ питамъ: търговетъ ще се утвърждаватъ ли отъ Народното събрание?

С. Яневъ (с. д): Ние поддържаме, че чрезъ тая редакция на чл. 1, която предлагаме, се дава единствено най-доброто разрешение на въпроса. Възможно е тия постройки да бъдатъ извършени и само отъ една голѣма фирма, но ние смѣтаме, че ако се приеме чл. 1 така, както е предложень, ще се изключи възможността тия постройки да бъдатъ извършени отъ повече предприемачи.

Н. Кемилевъ (д. сг): Не е изключена.

С. Яневъ (с. д): Какъ да не е изключена? Ако се произведе търгъ за всички строежъ, като едно предприятие, колко конкуренти мислите че ще се явятъ?

Н. Кемилевъ (д. сг): После ще видите. И г. Мушановъ ще Ви каже, че не се изключва конкуренцията.

И. Януловъ (с. д): Тамъ е въпросътъ — да не се изключва конкуренцията.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Желѣзковъ.

Г. Желѣзковъ (раб): Г. г. народни представители! Отъ обясненията, които се дадоха и отъ дветъ страни, стана ясно, че тукъ концесия нѣма, нѣма и заемъ, и следователно, договорътъ, който ще се сключи, нѣма да бѣде концесионенъ договоръ, нито договоръ за заемъ. Чисто и просто това ще бѣде договоръ, съ който държавата ще отдаде на предприемачъ извършването на известна работа. Юридическата страна на работата се изясни, върху нея нѣма да се спирамъ.

Сега въпросътъ е другаде. Отъ спорътъ между г. министър-председателя и г. Мушановъ азъ съзирамъ друго едно нѣщо, което плаши и г. Мушанова; азъ подозирамъ че предприемачътъ предварително е известенъ на правителството.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Нищо подобно.

Н. Мушановъ (д): Азъ казахъ, че тъй както е редактиранъ сега законопроектътъ, предприемачътъ може да бѣде само единъ. Азъ, обаче, искамъ предприемачитъ да бъдатъ повече.

Г. Желѣзковъ (раб): Струва ми се, г. Мушановъ повдигна въпросъ, че е дадена тая редакция на чл. 1 отъ законопроекта, за да има само единъ предприемачъ, който се знае предварително.

С. Мошановъ (д. сг): Че какъ може да стане търгъ само съ единъ конкурентъ!

Г. Желѣзковъ (раб): Това той подозрѣ, и затуй тоя въпросъ повдигна такъвъ голѣмъ споръ. Г. министърътъ се съгласи на една отстъпка по чл. 1, а именно, да се разпарчоса тая работа на повече предприятия. Това вече показва, че вие нѣмате предъ видъ нѣкой предприемачъ. Но явява се въпросъ: на колко отѣлни предприятия ще се отдаде доизкарването на тия сгради? Ние всички искаме да се даде възможностъ и на български предприемачи да взематъ участие въ тая крупна работа. Тамъ е цѣлиятъ въпросъ. Дали съ разпарчосването на тая работа на отѣлни предприятия българскитъ предприемачи ще могатъ да взематъ участие, то е другъ въпросъ. Важното е, че щомъ единъ пътъ се допусне разпарчосването на

цѣлото предприятие, напр. на 29 или най-малко на 10 предприятия, за които ще се произвеждатъ отѣлни търгове, българскитъ предприемачи ще иматъ възможностъ да участвуватъ въ тия търгове. Тогава могатъ да станатъ и известни комбинации между предприемачитъ и нѣкои дружества съ български капитали, да се явятъ на търга и да посматъ тия строежи, като създадатъ работа на маса работници, които днесъ сж безъ работа. Това особено има значение за Варна, кждето почти всички дюлгери сж безъ работа. Тамъ е въпросътъ.

Г. г. народни представители! Ако вие нѣмате такова подозрение, ако не може въобще да се хвърли подозрението, че има предварително посоченъ предприемачъ, тогава се явява другъ въпросъ: ако се даде на много предприемачи туй голѣмо предприятие, трѣбва ли тогава да се внасятъ въ Камарата за утвърждение всичкитъ тия търгове? Естествено е, че това ще бѣде излишно; тогава ще трѣбва да се действува по специалния законъ — законътъ за бюджета, отчетността и предприятията. Но ако вие мислите, както казва единъ отъ болшинството, че българскитъ предприемачи не сж въ състояние да предприематъ и да довършатъ съ успѣхъ тази работа, защото сж компрометирани досега, тогава, г-да, ...

С. Савовъ (д. сг): Не сж компрометирани.

Г. Желѣзковъ (раб): Исканъ да кажа, че не си довършватъ работата и се образуватъ дѣла. — Г. г. народни представители! Понеже намерите, че държавата въ този моментъ не е въ състояние да плаща, нѣма срѣдства, тогава по-хубаво е, ако имате нѣкое конкретно предложение, при низки лихви, да го представите тукъ. Оставете на този предприемачъ, чуждъ капиталистъ, да посочи своитъ условия и дайте да ги разгледаме тукъ. Ако, обаче, е върно туй, което твърдите — че нѣмате такива уговарияния, и не бива да се хвърля това подозрение върху васъ — тогава, щомъ може да се раздѣли това предприятие, излишно е да се внасятъ тукъ въ Камарата за утвърждение отѣлнитъ договори.

И. Януловъ (с. д): Споредъ чл. 1, може да се раздѣли само на две.

Г. Желѣзковъ (раб): Азъ казахъ, че работата трѣбва да се раздѣли на много предприятия. Въ противенъ случай — даже и на две да се раздѣли — ясно е, че чужди предприемачи ще взематъ цѣлата работа. Затова, щомъ надлежниятъ министъръ се съгласява да стане такова раздѣляне на предприятието, нека се опредѣли отсега, че най-много по две предприятия могатъ да вървятъ заедно въ даденъ районъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Правите ли нѣкакво предложение?

Г. Желѣзковъ (раб): Да.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, напишете го.

Г. Желѣзковъ (раб): Ако само две предприятия, най-много, могатъ да бъдатъ отдадени на търгъ въ даденъ районъ, споредъ мѣстнитъ условия, тогава ще могатъ да взематъ участие въ конкуренцията и по-дребнитъ предприемачи, българскитъ, за да не ви обвиняватъ, че въ България всичко е отишло въ ръцетъ на чужденцитъ, както е отишла въ ръцетъ на чужденцитъ циментовата индустрия, захарната индустрия, тютюневата индустрия и др. Поне въ този случай нека покажемъ, че държимъ смѣтка и за нашитъ предприемачи. Азъ мисля, че това предложение трѣбва да се приеме.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля господита, които ще правятъ предложения, да ги депозиратъ писмено.

Има думата народниятъ представителъ г. Борисъ Ецовъ.

Б. Ецовъ (д): Г. г. народни представители! Уважаемиятъ министъръ на благоустройството ми направи възражение, че за довършването на Земледѣлското училище въ Айтосъ била отпусната сумата 350.000 л.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): То не влиза тукъ. Къмъ този членъ има ли нѣщо подобно? Това се отнася до бюджета на фондоветъ.

Б. Ецовъ (д): Моля Ви се, ще направя предложение, г. Милановъ. Въ всеки случай туй ме интересува, г. г. народни представители. Въ изпълнение на своя дълг азъ говоря това. За това съмъ изпатенъ тукъ, г. Милановъ. Моля Ви се, бъдете търпеливи да ме изслушате. Азъ не заслужавамъ упрѣци.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Кажете, какво го има да кажете, г. Ецовъ, и напишете си предложението.

Б. Ецовъ (д): Ако съмъ направилъ известна грѣшка, моля, да бѣда простенъ; най-последно, не знамъ реда, г-да, извинявайте, но въ всеки случай искамъ да изпълня своя дългъ, както разбирамъ и както моята съвѣсть ми повелява.

Сумата 350.000 л., г. г. народни представители, която е предвидена въ бюджета на фонда по Министерството на земледѣлието, е съвсемъ недостатъчна. Тукъ се касае до една голѣма сума отъ 15—20 милиона лева. Министерството на земледѣлието, съ своитѣ ограничени срѣдства, е въ абсолютна невъзможност да довърши това крупно, хубаво, културно и стопанско дѣло въ Айтосъ. Абсолютно невъзможно му е! Азъ не искамъ да извиквамъ спомена за всичко онова, което ние преживѣхме; азъ не искамъ да припоминовамъ въ вашата паметъ оная голѣма роля, която българската майка игра презъ време на войнитѣ. Българската майка даде всичката своя дива енергия, за да изхрани своитѣ деца. Азъ мисля, че идеалитѣ на българското племе не сѣ захвърлени въ кацѣта, г-да; азъ мисля, че ако нашитѣ знамена сѣ свити, тѣ не сѣ потъпкани и захвърлени завинаги. Азъ мисля, че ще дойдатъ хубави дни. Ние ги чакаме и българската майка кърми своитѣ герои за тия хубави дни, г. г. народни представители! Мисля, обаче, че не трѣбва да се задоволяваме съ тая дива енергия на българската майка. Мисля, че трѣбва да ѝ дадемъ по-хубава, по-здрава култура, за да може тя да помогне на българскитѣ деца да бѣжатъ герои въ такива тежки дни, когато тѣ ще отидатъ да реализиратъ идеалитѣ на българското племе.

Затова, г. г. народни представители, правя предложение, за каменодѣлското училище и за довършване на Срѣдното земледѣлско девическо училище въ Айтосъ да се предвидятъ нужнитѣ суми именно въ този законопроектъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Значи, искате да се впишатъ въ списѣка и тѣзи сгради?

Б. Ецовъ (д): Да.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата на-родниятъ представителъ г. Георги Чернооковъ.

Г. Чернооковъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ нѣмахъ никаква охота да вземамъ думата по този законопроектъ, но я вземамъ, защото ми направи много странно впечатление позицията на опозицията по него. Интересно е, че г. Мушановъ, г. Януловъ и г. Желѣзковъ отъ Варна сѣ горе-долу съгласни да правятъ опозиция, но мотивитѣ нмъ сѣ свършено различни. Азъ трѣбва да благодаря на г. Желѣзкова, че той, макаръ да е отъ крайната лѣвица, не е толкова много придиричивъ къмъ юридическата конструкция на тази сдѣлка, която българската държава иска да сключи за доизкарване на постройкитѣ. Напротивъ, той напълно се съгласява съ схващането на г. министра на благоустройството, какво тукъ нѣмаме работа нито съ заемъ, нито съ концесия. Въ това отношение неговитѣ аргументи, които сѣ аргументи на здравия разсѣдѣкъ, въ този пунктъ сѣ достатъчни възражения на г. Мушановъ и на г. Януловъ. Но онова, което е странно у него, то е, че и той държи на българскитѣ предприемачи. Работническата партия, колкото и да се отрича отъ Третия интернационалъ, все остава да води класовата борба на интернационална база. Това го виждаме поне отъ възгледитѣ, които всеки денъ се развиватъ въ нейния легаленъ органъ „Работническо дѣло“. Г. Мушановъ го разбирамъ. Той бѣ подкрепенъ и отъ своя колега съ патетическитѣ излияния на последния за патриотизмъ, за защита на българскитѣ предприемачи. Но азъ не мога да разбера г. Желѣзковъ.

Н. Мушановъ (д): Другъ пѣтъ сте по-духовитъ.

Г. Чернооковъ (д. сг): Но, г-да, за мене е ясно каква задача преследватъ господа отъ опозицията. Тѣ преследватъ задачата ежедневно да подчертаватъ, че болшинството

въ Прламентъ не е изпълнило дълга си къмъ нуждитѣ на момента, понеже не е преодолѣло тази ужасна парична криза, която преживѣва България. А когато то дойде съ едно конкретнo мѣроприятие, което, колкото и мѣничко да е, все пакъ е съ задача да облекчи малко паричната криза, която преживѣваме, ние пакъ идете да се противопоставите. Ние трѣбва да видиме и разберете обществения смисълъ на този законопроектъ, каква практическа целъ се преследва съ него. Главниятъ смисълъ на този законопроектъ не е да си оправимъ понятието какво е заемъ, какво е концесия, какво е полудоговоръ, а да облекчимъ малко паричната криза въ страната. Не бива да забравяте, че ние не сме нито академическо дружество, нито сме хора, събрали се тукъ да се борятъ за термини и догми, ами сме Парламентъ, който трѣбва да отговори на една насѣщна нужда въ нашия животъ. А каква е тази насѣщна нужда? Констатира я всички, констатира я и опозицията — облекчение на паричната криза въ страната. Е, въ моментъ на парична криза, която се преживѣва отъ народа и особено отъ държавата, бива ли да се грижимъ ние, заедно съ г. Желѣзковъ, за национализма на парата, за това, коя пара, кой капиталъ, български или чуждъ ще дойде да облекчи паричната криза на българския народъ и на българската държава?

Г. Желѣзковъ (раб): Ние искаме да се даде възможност да се явятъ повече конкуренти, повече предприемачи.

Г. Чернооковъ (д. сг): Чухъ единъ пѣтъ, два пѣти и три пѣти, всички ние повтаряте почти едно и също: трѣбва да дадемъ възможност на българския предприемачъ да участвува въ българското производство.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Разбира се, да има повече конкуренти.

Г. Чернооковъ (д. сг): Ние ще дадемъ възможност на българскитѣ предприемачи да участвуватъ въ търговетѣ, обаче, тѣ иматъ ли възможност да подпомогнатъ на българската държава? Защото българската държава, ако имаше възможност сама да си доизкара постройкитѣ, правителство нѣмаше да внася този законопроектъ, съ който сме сезирани сега. Ако не разбирате това нѣщо, тогава нищо не сте разбирали.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Предприемачитѣ ще си нап-равятъ смѣтка.

Г. Чернооковъ (д. сг): Капитали въ България нѣма, има парична криза, има стагнация, нѣма кой да облекчи тази криза — това го разправяте ние. Нали има нужда да вкараме отъ вънъ чужди капитали и заедно съ капиталитѣ на българската държава да ги оползотворимъ въ българското национално производство?

И. Януловъ (с. д): Никой не оспорва това.

Г. Чернооковъ (д. сг): Тогава разберете целта на този законопроектъ: както и да го кръщавате, каквито и процесуални пѣтища да му предопредѣлите, той има една голѣма и ценна практическа задача — да вкара у насъ чужди капитали, да може българската държава да влѣе една малка живителна струя въ нашето производство, което сега преживѣва стагнация, съ други думи, да се създаде работа на дюлгери, на занаятци, изобщо на работници въ България. Като почне да се строи това, което сега стои мъртво, недостроено, ще се създаде единъ обмѣнъ, който ще представлява една нова струя кръвъ въ анемичния стопански организъмъ на страната. Г. Януловъ, единъ човѣкъ икономистъ, сериозенъ човѣкъ, доцентъ, който се е похвалилъ предъ Сасенбахъ, че е билъ вече професоръ въ държавния университетъ, постоянно подозира и постоянно повтаря: „Триста милиона, триста милиона“. Е, триста милиона — много пари, но триста милиона ние искаме да вкараме тукъ, за да подпомогнемъ на държавата, на националното богатство. Онзи комунистъ, обаче, тамъ (Сочи Г. Желѣзковъ) казва: „А, българщината ще пропадне!“ Сега му идва на ума за българщината!

И. Януловъ (с. д): Никой не може да разбере за какво говорите.

Г. Чернооков (д. сг): Г. Мушанов каза: „Не, тукъ има единъ процесуаленъ въпросъ, който непременно трѣбва да бѣде защитенъ. Трѣбва непременно да разпарцалимъ сумата“.

Г. г. народни представители! Ако българскиятъ капиталъ бѣше толкова мощенъ или толкова годеенъ да се организира, за да може да експлоатира и гори, и свине за беконъ, срещу който толкова много се борихте. . . .

И. Янулов (с. д): И вие, когато бѣхте тукъ (Сочи банкитъ на социалдемократитѣ), бѣхте противъ свинската концесия.

Г. Чернооков (д. сг): Абсолютно никога не съмъ изразявалъ противъ свинската концесия.

П. Анастасов (с. д): Това бѣше преди шестъ месеца. Скоро се забравя миналото!

Г. Чернооков (д. сг): Когато ти съ писмо молѣше Янко Сакъзовъ да те направи секретаръ на партията и Янко Сакъзовъ каза: „Това ли мекере ще го правимъ секретаръ на партията“, тогава азъ бѣхъ за концесията. Защо? Защото социалната демокрация въ България не изнесе отъ тая трибуна принципиално едно друго мнение, т. е. да предложи на българската държава сама да стопанисва голѣмитѣ национални богатства. Защото социалната демокрация въ България и въ цѣлия свѣтъ, следъ войнитѣ, разбира, че вмѣсто да живѣе съ перспективата да етатизира стопанството, тя трѣбва да остави на частната инициатива да възмогне, да възстанови стопанството. Защото и Карлъ Каутски пише — но, явно е, ти не си го прочелъ, не ти е работа да го четешъ —

П. Анастасов (с. д): Ти защото си го прочелъ, отиде въ Сговора!

Г. Чернооков (д. сг): . . . че въ днешния моментъ важно е да възстановишъ и да създадешъ производство, а не да се занимавашъ съ разпредѣлението на богатата отъ производството, когато това производство го нѣма.

П. Анастасов (с. д): Това знаемъ много добре.

Г. Чернооков (д. сг): Това го казва Каутски, твой учителъ и нашъ общъ учителъ, защото е единъ ученъ човѣкъ и всички го ценятъ. Само комунистѣ не го признаватъ, казватъ, че билъ предателъ и вагабонтиъ!

П. Анастасов (с. д): Ти признавашъ ли го?

Г. Чернооков (д. сг): Само тебе нѣма да те призная, колкото и голѣма брада да израсне! (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ сговористѣ)

П. Анастасов (с. д): Сжщиятъ си!

Г. Чернооков (д. сг): Да не ме прекъсвашъ. Тебе ще те призная за кооператоръ! — Думата ми е тази: позиция на опозицията е да саботира една мѣрка, която цели да подпомогне държавното стопанство.

И. Янулов (с. д): Вие знаете, че това не е вѣрно.

Г. Чернооков (д. сг): Ако вие предлагате, по националистически съображения, да се разпарцелира предприятието, вие правите една много плитка демагогия; вие искате да човъркате националното чувство на българския предприемачъ, за да попрѣчите за осъществяването на тая мѣрка. Вие всички сте убедени, . . .

И. Янулов (с. д): Срамота е да говорите така.

Г. Чернооков (д. сг): . . . че българскиятъ капиталъ днесъ не е въ състояние да изкара и даде 300.000.000 л. въ помощъ на държавата. Българскитѣ предприемачи днесъ правятъ митинги, крещатъ и чрезъ вашитѣ уста протестиратъ, че Народната банка, държавнитѣ кредитни учреждения не могатъ да отворятъ каситѣ си за нуждитѣ на предприемачитѣ въ България, защото има криза парична и стопанска. Значи, въ тоя моментъ, ако вие искате да правите практическа и реална политика, ще трѣбва туй да направите. Но вие веднага казвате: тукъ има подозрение, че вие предварително знаете предприемача. Кажете го.

И. Янулов (с. д): Не го знаа.

Г. Чернооков (д. сг): Като не го знаешъ, защо пускашъ подозрения? Вие тукъ хвърляте подозрения и искате да атакувате правителството. И азъ заедно съ васъ ще го атакувамъ, макаръ да съмъ толкова прѣсенъ при него, ще го атакувамъ, както съмъ атакувалъ и по-раншнитѣ си шефове.

И. Янулов (с. д): Азъ зная положително, че има предложение отъ една американска фирма и пакъ не го атакувамъ. Нищо позорно нѣма. Това е въ реда на нѣщата. Дай Боже да има и второ предложение. Защо вдигате толкова шумъ, не мога да разбера.

Г. Чернооков (д. сг): Въпросътъ е, че вие разправяте за подозрения, че вече билъ фиксиранъ предварително предприемачътъ. Разбира се, нѣма нищо позорно. Вие искате да предизвикате признания. Но азъ искамъ да кажа, че когато ще обвинявате, трѣбва да конкретизирате и да аргументирате обвинението. Иначе, то не е нищо повече и нищо по-малко отъ инсинуация или клевета.

Г. г. народни представители! Трѣбва да ви кажа, че Министерскиятъ съветъ, или министърътъ, който ще внесе такъвъ законопроектъ, ако не е направенъ сондажъ, ако нѣма предложение, както казва г. Януловъ, отъ една, две, три, четири, или петъ фирми, че сж готови да донесатъ срѣдства, за да подпомогнатъ, този министъръ не знае какво прави; той губи само времето на Парламента. Очевидно е, че трѣбва да има предложение конкретно отъ Ивана, Драгана или Стояна и да иска отъ Парламента да му изработи единъ баремъ, т. е. едни обективни условия, единъ критерий, въз основа на който тѣзи частни предложения ще се състезаватъ, и предприятието ще се възложи на оня, който дава най-изгодни условия за държавното съкровище. Така става и така трѣбва да става.

По-нататкъ, дали ние трѣбва да одобримъ законопроекта, или не трѣбва да го одобримъ. Това е единъ въпросъ на закона за бюджета, отчетността и предприятията. Тамъ вече г. Мушановъ правилно предизвика гнѣва или раздразнението на г. министъръ-председателя. Г. Мушановъ държи на голѣмия принципъ за раздѣлението на властитѣ. По закона за горската концесия го похвалихъ и пакъ съмъ готовъ да го похваля, за да рекушира тази похвала и къмъ мене; азъ му помогнахъ при неговата грижа да даде аргументъ въ ржцетъ на г. министра на земледѣлието да изтрѣгне отъ концесионера на горитѣ 22 милиона лева за Василиковското пристанище. Вмѣсто държавата да го прави и да взема на заемъ пари отъ концесионера съ 5% лихва, чисто и просто концесионерътъ съ собствени срѣдства ще направи това пристанище. И това г. Мушановъ направи мимо своя възгледъ за раздѣлението на властитѣ. Защото, ако имаше раздѣление на властитѣ, това би могло да бѣде аргументъ на концесионера, който би могълъ да каже: да, г-да, вие сте Народно събрание, вие можете да утвърдите или да не утвърдите, но вие, Народното събрание, не можете да влизате въ функциитѣ на изпълнителната властъ, т. е. не можете да бѣде контрагентъ съ мене. Г. Мушановъ, обаче, въ комисията стана контрагентъ и понеже наруши догмата, спечели за държавното съкровище 22 милиона лева и това му прави честь. Ако бѣде последователенъ, и сега трѣбва да каже: Народното събрание трѣбва да стане контрагентъ за всѣки малъкъ търгъ съ всѣки български предприемачъ. Не се казва въ законопроекта, че предприемачътъ трѣбва да бѣде чужденецъ или българинъ. Всѣки предприемачъ, който даде по-изгодна цена, е добре дошълъ. Азъ мисля, че не бива да разпарцалосваме предприятието, не отъ съображение, че не е справедливо. Справедливо е да се даде на българскитѣ предприемачи работа, когато държавата е въ единъ икономически просперитетъ. Но когато тя протѣга ржка къмъ капитала анонименъ, нѣма значение български или чуждъ, той е капиталъ, той е факторъ въ производството — тогава мѣсто за патриотизъмъ нѣма; той ще бѣде патриотизъмъ евтинъ, параденъ: държавата ще трѣбва да помага въ такъвъ моментъ, когато тя сама има нужда отъ помощъ! Държавата трѣбва да си помогне, а тя ще си помогне съ чуждия капиталъ. И когато има предложение отъ голѣми капиталисти, отъ чужди фирми, германски, английски или американски — защото американското злато е, което иска да проникне въ предприятията на Европа — защо да не се възползуваме? Америка е, която бѣше наситена презъ време на войната съ злато. Тя се бори срещу репарациитѣ и иска да дава заеми, като чрезъ тѣзи

заеми отнема гаранциите, дадени срещу репарациите. Американското злато е, което измества публичните задължения на държавата и ги превръща в частноправни задължения. И който умее да настрои своята стопанска политика, съобразно тази обща финансова стопанска политика в света, той ще успее. Който мисли, че като се примири и тури на челото си големата дума „демокрация“ и се яви в Европа, тя ще му напълни джобовете с злато — той е утопист, колкото и да се мисли за марксист или за голем икономист. Ето защо, нито сълзи на очи, нито с етикета на демокрацията, но с разбиране финансовите и стопанските закони на общото развитие и с нагаждане на българската стопанска политика в хармония с тези закони ние ще можем да вършим конкретна и полезна за нацията политика. Всичко друго е саботажа. (Ръкоплескания от сговористите)

С. Янев (с. д): Но да си отваряме очите.

Председателстващ д-р Б. Вазов: Понеже никой не е искал думата, прекратявам разискванията по чл. 1. Има думата г. министърът на обществените сгради, пътищата и благоустройството.

Министър С. Василев: Г. г. народни представители! Искамъ да отхвърля една мисъл, която се изказа от г. Желъзовъ. Г. Желъзовъ приписа на г. Мушановъ нѣкои подозрения. Г-да! Мотивитъ къмъ законопроекта могатъ да се четатъ не само отъ Парламентна, а и отъ българското общество. Въ тѣхъ е казано: (Чете) „Тази сума за сега е невъзможно да се намѣри отъ държавнитъ срѣдства. Тя ще бѣде потърсена отъ финансови групи, които сѣ склонни да завършатъ опредѣлени държавни постройки въ срокъ отъ три години, като изплащането имъ стане чрезъ съкровищни бонове въ срокъ отъ десетъ години.“

Г. Желъзовъ (раб): Откъде е дошла идеята, та тъкмо тъй да се напише? Значи, имало е предложение.

Министър-председател А. Ляпчев: Тази идея е още отъ преди 20 години и отъ подобни прения се провали. Днесъ нѣхмѣ да имаме здания за всички министерства за 20 милиона лева златни. Г. Мушановъ знае това много добре.

Н. Кемилевъ (д. сг): И нѣмаше сега да плащаме 200 милиона лева.

Министър С. Василев: Г. г. народни представители! Когато Министерството на благоустройството се окончателно убеди, че неговото искане къмъ Министерството на финансите да се отпуснатъ срѣдства отъ редовния бюджетъ за довършване на тѣзи държавни постройки не може да се удовлетвори, то трѣбваше да потърси други пътища за тази целъ. Въ миналогодичния бюджетъ на Министерството на благоустройството се отпуснаха 30 милиона лева за довършване на започнатитъ постройки и ние съставихме планъ, за да се довършатъ. Обаче Министерството на финансите ни даде само 12 милиона лева, като съкрати 18 милиона лева, защото положението бѣше таково. Следователно, да очаквамъ азъ като министъръ на благоустройството да се отпуснатъ вжуднитъ суми по редовния държавенъ бюджетъ, е изключено. И тогава съ съгласието на Министерския съветъ трѣбваше да се сондира възможно ли е да се явятъ такива финансови групи, които да кредитиратъ известни предприемачи Х. У, които за насъ не сѣ известни, но тѣ ще станатъ известни, когато се насрочи търгътъ и се явятъ съ офери. И г. Чернооковъ право каза: ако Министерскиятъ съветъ и Министерството на благоустройството не сѣ ориентирани дали ще се явятъ предприемачи, излишно е да си губимъ времето да разглеждаме този законопроектъ. И днесъ въ финансовата комисия и въ бюджетарната комисия азъ казахъ, че действително се яви една фирма не съ писмено предложение, но каза: ако създадете законъ, ние сме готови да вземемъ постройки за 1 милионъ долара — 140 милиона лева. Когато този законопроектъ стане законъ, ние ще му дадемъ гласностъ въ цѣлия святъ и тогава ще се явятъ вѣроятно повече фирми. За насъ не е важно дали чуждестранни или български фирми ще се явятъ. Ние не ограничаваме абсолютно съ нищо българскитъ предприемачи. Излишно е тукъ да се явяватъ защитници на българскитъ предприемачи, защото правителството на България не дава интереситъ на цѣлия български народъ, включително и на предприемачитъ.

Г. Желъзовъ (раб.): Не е въпросъ за предприемачитъ, а за конкуренцията и за подозренията.

Министър С. Василев: Ако има у Васъ подозрения, нека си останатъ у Васъ, такива азъ не съзрѣхъ въ думитъ на г. Мушановъ.

Г. Желъзовъ (раб.): У мене нѣма подозрения.

Министър С. Василев: Ако има, кажете ги публично. Не допускамъ, че г. Мушановъ, който е стоялъ на този столъ, може да има подозрения. Ние стоимъ тукъ за да защитаваме интереситъ на българската държава, а не да защитаваме интереситъ на отдѣлни предприемачи, и мисля, че даваме доказателства за това. Следователно всѣко подозрение азъ го отхвърлямъ. Азъ се счетохъ, г-да, задълженъ да отхвърля едно съмнение, което изказа г. Желъзовъ.

Г. Желъзовъ (раб): Нѣма такова съмнение. Едно недо-разумение има.

Министър С. Василев: Приятно ми е, че у г. Мушановъ нѣма такова съмнение.

И. п. Янчевъ (з. в): Г. председателю! Азъ искахъ думата.

Председателстващ д-р Б. Вазов: Азъ прекратихъ разискванията. Не съмъ Ви забелязалъ, г. Янчевъ, когато сте искали думата.

И. п. Янчевъ (з. в): Само нѣколко думи ще кажа въ подкрепа предложението на г. Борисъ Ецовъ. Ще моля Народното събрание да приеме да се допълни списъкътъ.

Председателстващ д-р Б. Вазов: Направете предложението, когато ще се приема списъкътъ. Списъкътъ е най-накрая.

И. п. Янчевъ (з. в): Добре.

Председателстващ д-р Б. Вазов: Г-да! Има нѣколко предложения по чл. 1.

Г. Януловъ предлага въ чл. 1 да се зачертнатъ думитъ: „съ едно или две едновременни или последователни предприятия“.

Същото нѣщо предлага и г. Мушановъ, като иска същевременно да се добавятъ накрая на чл. 1 думитъ „съ търгове за всѣко отдѣлно предприятие“.

Г. Димитъръ Ивановъ предлага да се изхвърлятъ думитъ, които и г. Мушановъ иска да се изхвърлятъ, и да се замѣнятъ съ думитъ: „съ редовни дѣлыми търгове“.

Има и други предложения. Тѣ се отнасятъ до чл. 2 и до списъка.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. председателю! Списъкътъ е къмъ чл. 1.

Председателстващ д-р Б. Вазов: Зная, но понеже списъкътъ е поставенъ най-накрая, тогава ще се гласува. Г-да! Ще пристѣпимъ къмъ гласуване на предложенията.

Предложението на г. Януловъ е да се изхвърлятъ думитъ: „съ едно или две едновременни или последователни предприятия“.

Който приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ржка. Меншество, Събранието не приема.

Отъ Г. Мушановъ има предложение. . .

Н. Мушановъ (д): Като падна предложението на г. Януловъ, нѣма смисълъ моето.

Председателстващ д-р Б. Вазов: Азъ това искахъ да кажа.

И. Януловъ (с. д): Съ моето предложение се съгласи г. министърътъ, затуй прочетете го по-високо и по-ясно.

Председателстващ д-р Б. Вазов: Г. Ивановъ предлага думитъ: „съ едно или две едновременни или последователни предприятия“ да се замѣнятъ съ думитъ: „съ редовни дѣлыми търгове“, но и неговото предложение става безпредметно, както и предложението на г. Мушанова.

И. Януловъ (с. д): Г. председателю! Има една парламентарна практика, че когато министъръ се съгласи съ едно предложение . . .

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, какво искате да кажете? Че можете да нарушавате реда ли? Седнете си на мѣстото. Нѣмате право да говорите. Когато става гласуване никой нѣма право да говори.

Г. министърътъ предлага да се каже: „съ едно или повече едновременни или последователни предприятия“. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Нѣма смисълъ туй предложение, което турихте на гласуване.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 1, заедно съ приетата поправка, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Г. Смиловъ! Не е прието, когато става гласуване, да се приказва.

Пристъпваме къмъ чл. 2.

Докладчикъ П. Георгиевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 2. Извършването на работитѣ до размѣра на горната сума ще стане въ срокъ отъ три години, считанъ отъ деня на сключване договора. Отдаването на предприятия да стане чрезъ търгъ, по установения отъ законитѣ въ царството редъ, а извършването имъ съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията. Договорътъ влиза въ сила следъ утвърждението му отъ Министерския съветъ.“

Комисията направи следнитѣ измѣнения въ чл. 2. Вмѣсто „отдаването на предприятия ще става“, комисията постави: „отдаването на предприятия да стане“. Накрая се добавятъ думитѣ: „Договоротъ влиза въ сила следъ утвърждението му отъ Министерския съветъ“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): Г. г. народни представители! Азъ взехъ думата по този законопроектъ, защото счетохъ, че е длъжностъ на народния представителъ, когато е въпросъ за единъ разходъ отъ 300 милиона лева, да се отнесе по-сериозно къмъ него и да помогне за завършването на едно добро дѣло. И азъ се чудя защо моитѣ думи предизвикаха такива страстни обяснения и отговори. Смѣтамъ, че който ме е чулъ, ще потвърди, че никого не съмъ предизвикалъ. Азъ казахъ, че въ законопроекта съзирамъ много несъобразности, които трѣбва да се поправятъ. Обвиняватъ ме г. министъръ-председателътъ и г. Чернооковъ. Ако имамъ време ще имъ отговоря съ нѣколко думи.

Г. министъръ-председателътъ ще признае, че договорътъ за горската концесия, който бѣше приетъ отъ Министерския съветъ, ако, по негово настояване, не бѣше миналъ на три четения, а само на едно, държавата щѣше да загуби 300 милиона лева.

П. Палиевъ (д. сг): Това не е вѣрно. Вие бѣхте за едно четене, а министъръ-председателътъ предложи концесията да мине на три четения.

Н. Мушановъ (д): Туй казвамъ и азъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Когато азъ кажа на едно, тѣ казватъ на три, когато азъ кажа на три, тѣ казватъ на едно. Това е не само за г. Мушановъ, но въобще за българската оппозиция.

Н. Мушановъ (д): Чухте ли какво казахъ, г. Палиевъ?

Н. Палиевъ (д. сг): Чухъ.

Н. Мушановъ (д): Азъ казахъ, че благодарение на г. министъръ-председателя горската концесия се гласува на три четения и по този начинъ се спестиха за държавата 300 милиона лева.

П. Палиевъ (д. сг): Казвате, че е Ваша заслуга.

Н. Мушановъ (д): Вие знаете само да дрънкате, а не да слушате.

П. Палиевъ (д. сг): Искате да припишете тази заслуга на Васъ.

Н. Мушановъ (д): Това не е вѣрно. Ти навѣрно идешъ отъ нѣкъде, където си слушалъ грамофонъ.

П. Палиевъ (д. сг): Не бива на себе си да приписвате тази заслуга.

Н. Мушановъ (д): Той ми я приписва. Вамъ мѣчно ли Ви е, че ми приписва тази заслуга? На менъ не ми е мѣчно, че спечелихме 200 милиона лева за държавата. Вие знаете, че по тази концесия станаха пазарлъци въ продължение на единъ месецъ. Хората, които бѣха въ комисията, знаятъ смѣтката. Начинътъ, по който се действуваше тогава, бѣше отъ полза за държавата.

Каза ми се, тукъ съмъ говорилъ едно, а вънъ друго. Моятъ бившъ другаръ, г. Ляпчевъ, докато бѣхме заедно, не ме е обвинявалъ въ това. Сега, разбира се, ще ме обвинява, защото не съмъ тамъ (Сочи дѣсницата). Това сѣмъ обикновени маниери на председатели на министерски съвети.

И. Януловъ (с. д): Пакъ ще бждете заедно.

Н. Мушановъ (д): Г. г. народни представители! Намирамъ, че най-силни отъ представителитѣ на буржоазията сѣмъ социалиститѣ, които сѣмъ забравили учението си. Мене ми прави впечатление куражътъ на уважаемия г. Чернооковъ да говори буржоазно. Той ви казва: „Държавата има нужда отъ капитали. За нея е безразлично отъ кѣде ще дойдатъ, дали отъ Америка, дали отъ другаде“. И азъ си мисля, какъ ли треперѣше при тѣзи думи уважаемиятъ професоръ по административно право, който седи до г. Чернооковъ, и който е сѣщо членъ на Демократическия сговоръ.

П. Стайновъ (д. сг): Той отъ малкъ си е буржоа. И баща му бѣше буржоа.

Н. Мушановъ (д): Но въ всѣки случай г. Чернооковъ поддържаше много куражлия гледището си.

Г. Чернооковъ (д. сг): Въ спора между в. „Народъ“ и в. „Знаме“ не можете да се оправите, защото не знаете сѣщността на социализма.

Н. Мушановъ (д): Не е тамъ въпросътъ, г. Чернооковъ. Вие ме обвинявате, че азъ съмъ повдигалъ процесуални въпроси. Нѣма защо да се сърдимъ. Въпросътъ не е процесуаленъ. Ако не се влагаха страсти въ тѣзи разисквания и ако сериозно се разглеждаха въпроситѣ, ние щѣхме да направимъ едно добро дѣло. Отъ тѣзи дебати, които станаха и особено следъ обясненията на г. министъръ-председателя, стана ясно, кое е новото, което се въвежда като изключение отъ сѣществующитѣ закони съ сегашния законопроектъ за довършване държавнитѣ сгради.

Какъ се процедира, когато ще трѣбва да се направи нѣкое държавно здание? Въ съответния бюджетъ, редовенъ или извънреденъ, се предвижда кредитъ; министерството произвежда търгъ съгласно закона и следъ това държавата просрѣща разходитѣ по постройката на сградата съ свои срѣдства. Кое е новото въ този законопроектъ? Понеже държавата нѣма срѣдства, иска се, както г. министъръ-председателътъ и г. Семерджиевъ обясниха, да се потърсятъ срѣдства за довършване на сградитѣ отъ чужди банки, като на сѣщитѣ банки се възложи довършването на започнатитѣ сгради. Значи, преплита се строителството съ банкерството, дейността на строителя-предприемачъ съ дейността на банката, която ще даде пари. Не е ли за всѣкого ясно, че когато се произведе търгътъ за довършване на тия държавни сгради, чужденецътъ-предприемачъ въ единичнитѣ цени, които ще предложи, за градежъ, за прозорци, за дървени работи и пр. ще смѣтне и лихвата на своитѣ пари, които ще волижи тамъ, съобразно съ условията, които сѣмъ предвидени въ този законъ. Значи най-важното при този търгъ, който ще се произведе, е, че паритѣ, които ще дойдатъ отъ чужбина, не се даватъ въ форма на заемъ, а въ форма на строежъ, на предприятие. Фактически, обаче, ние ще имаме единъ заемъ, на който ще плащаме лихвитѣ. А никой не може да поддържа, че Министерскиятъ съветъ ще сключи заемъ. Условията на заема ще се внесатъ въ Народното събрание и ние тукъ ще видимъ какви сѣмъ тѣ, какви сѣмъ

анюитетитъ и т. н. Нима считате, че въ такъв случай Народното събрание не трѣбва да си каже думата? Тамъ е въпросътъ, който полагамъ азъ.

Азъ смѣтамъ, че ако бѣде предприетото едно, нѣма да има търгъ. Затуй азъ казвамъ, че е по-достойно да излъжете предъ насъ съ единъ договоръ за довършването на тия здания — при тия условия, при такава лихва и пр. — и ние при знание на условията ще го премемъ или не. Защо ще създаваме сега едно постановление, съ което да прикриваме единъ заемъ, и министърътъ на правосъдието, професоръ по углавно право, да тълкува, че тукъ нѣма заемъ?

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Не е заемъ.

Н. Мушановъ (д): Заемътъ има много форми.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Заемътъ е една отъ формитъ на кредитнитъ сдѣлки, но не всѣка кредитна сдѣлка е заемъ.

Н. Мушановъ (д): Азъ Ви откривамъ въпроса ясно и нека си мисли всѣки по него както си иска. Но нека не се острастяваме, защото въпросътъ е сериозенъ.

Вторъ единъ въпросъ. Въ чл. 2 се казва, че сградитъ трѣбва да се свършатъ въ три години. Едно отъ важнитѣ условия е срокътъ, въ който трѣбва да се свърши строежътъ. Дали въ една година ще трѣбва да се свърши предприетото или въ петъ, това е отъ значение за ценитъ, които банкеринтъ или строителътъ ще предложи. Поставете ли петъ години срокъ, ще имате едни условия, поставете ли две години срокъ, ще имате свършено други условия. Сжщия въпросъ повдигнахъ и при концесията за горитъ и затуй сега го повдигамъ пакъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Въпросътъ за сроковетъ биде разгледанъ въ комисията специално.

Н. Мушановъ (д): Ако се явятъ двама конкуренти, отъ които единиятъ предлага много по-благоприятни условия, но при четири годишенъ срокъ за свършване на строежа, а другъ, който ще свърши строежа за три години, предлага много по-лоши условия, вие ще трѣбва да възложите търга на онзи, който предлага да свърши строежа за три години, макаръ и при по-лоши условия, защото законътъ ви задължава. Защо сега да свързваме ржцетъ на Министерския съветъ; защо да не възложимъ на Министерския съветъ да прецени изобщо условията, а го ограничаваме?

Н. Пждаревъ (д. сг): Тогава може да се играе много на търга.

Н. Мушановъ (д): Азъ, г. г. народни представители, нѣма да правя никакво предложение. Отговорността ще поематъ тия, които ще извършатъ това. Азъ дължехъ да направя тия бележки, които сж съществени.

Ще се повърна на онзи фактъ, който напомни г. Ляпчевъ, че въ 1909 г. . .

П. Палиевъ (д. сг): Г. Мушановъ! Какво въ края на крайщата предлагате? Вие преди малко казахте, че азъ дрънкамъ, а ето Вие половинъ часъ дрънкате и нищо не казахте.

Н. Мушановъ (д): Ако, споредъ Васъ, азъ дрънкахъ, това значи, че вие не може да разберете какво е дрънкане.

П. Палиевъ (д. сг): Кажете какво искате.

Н. Мушановъ (д): Навѣрно г. Палиевъ иска да доказва, че не е добре съ отцепнитѣ демократи и заради туй тѣй ярко се нахвърля. Бждете спокоенъ, г. Палиевъ, тази работа се знае и безъ туй.

П. Палиевъ (д. сг): Това сж приказки отъ лека кавалерия.

Н. Мушановъ (д): По тия работи ще спечелите повече, ако мълчите.

И. Януловъ (с. д): Г. Палиевъ! Г. Мушановъ знае какво говори.

П. Палиевъ (д. сг): Нищо сериозно не казахте въ края на крайщата.

Н. Мушановъ (д): Азъ не дрънкахъ съ това, което говорихъ досега. Ще станете смѣшенъ.

П. Палиевъ (д. сг): Азъ си служа съ вашитѣ изрази. Вие ми казахте напредъ, че азъ дрънкамъ.

Н. Мушановъ (д): Г. министъръ-председателътъ спомни за едно предложение, което се бѣше направило въ 1909 г., при първото наше управление, за постройката на държавни сгради на концесионни начала. Ако тѣй се иска да се разреши въпросътъ и сега — добре. Ако една чужда компания иска да вземе на концесия постройката на държавни сгради, нека Министерскиятъ съветъ да обсъди нейнитѣ условия и ако ги намѣри за износни, ще поеме отговорността, ще внесе договора въ Народното събрание да го утвърдимъ или отхвърлимъ съ знание на работата, че даваме една концесия за постройка на държавни здания. Но това не става сега. Азъ казвамъ и сега, че личи какво има една-две компании отъ чужбина, които искатъ да довършатъ започнатитѣ държавни сгради. Смѣтамъ, че е по-полезно Министерскиятъ съветъ, или респективниятъ министъръ да вземе да изучи условията имъ, и ако ги намѣри за износни, да склучи договоръ и да го внесе въ Народното събрание за одобрение. Тогава ще знаемъ и въ какъвъ срокъ ще стане строежътъ, и при каква лихва ще се даде заемъ, и при какви единични цени ще се строи, и ще преценимъ ценитъ въ връзка съ лихвитъ. Тогава ще се знае, че ще имаме единъ заемъ предложенъ отъ единъ строител на държавата и въ края на крайщата ще го одобримъ.

Сега какво ще стане? Ще дойдатъ предприемачи съ различни цени и срокове и ние нѣма да имаме база, за да ги преценимъ. Тѣй както се прие чл. 1, ние имаме заемъ свързанъ съ постройка. Мене ми се чини, че тукъ теорията за раздѣлението на властитѣ надали ще ни помогне, защото не зная дали тамъ кждето има такава раздѣлене на властитѣ има такива фарми на земи. Ако е заемъ, г-да, нека бждемъ куражливи да кажемъ, че е заемъ и Народното събрание да си каже думата по него. Този пътъ, въ който влизаме, е много опасенъ. Нѣма защо да хвърляме подозрения къмъ ония, които сж на министерската маса. Не е въпросъ за подозрения, а въпросъ е за начина, по който държавата трѣбва да урежда контрактитѣ си, които склучва по каквито и да е предприятия. Ние трѣбва да искаме Народното събрание да има будно око и при условията, при които живѣемъ, тази по-интелигентна камара да не дава аргументи на всички ония, които не искатъ да пазятъ народната пара.

Тия аргументи, ми се чини, сж сериозни, г-да, и затуй азъ вземахъ думата. Предвидениятъ тукъ тригодишенъ срокъ ме смушава. Азъ бихъ желалъ да зная кой, отъ гледище на държавата, би спорилъ съ мене — не вѣрвамъ, че и уважаемииятъ г. Славейко Василевъ би спорилъ — че нашата държава ще загийе, ако този срокъ отъ три години се продължи, ако се направи по-голямъ. При финансовитѣ мжчнотии, въ които се намира нашата държава, единъ по-голямъ срокъ за довършване на сградитъ ще бжде по-изгоденъ за нея, защото тогава могатъ да се получатъ по-добри оферти. Когато гласуваме тукъ единъ срокъ отъ три години, връзваме ржцетъ си и предприемачътъ може да ни предложи най-тежки условия.

С. Савовъ (д. сг): Нѣма да ги приемемъ.

Н. Мушановъ (д): Г. г. народни представители! Следъ обясненията, които даде г. министърътъ на благоустройството, а именно, че следъ три години сградитъ ставатъ пълна собственостъ . . .

Б. Смиловъ (нац. л. о): И владение.

Н. Мушановъ (д): . . . и владение на държавата, въпросъ за концесия не може да има. Но тѣй, както е казано въ мотивитъ на законопроекта, че въ три години трѣбва да бждатъ завършени постройките, . . .

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Въ мотивитъ друго се казва — че държавата нѣма да плаща наемъ.

Н. Мушановъ (д): Тѣй както се обясни въпросътъ, азъ нѣма да поддржамъ, че тукъ има концесия, защото следъ

три години сградите ще бъдат собственост на държавата. Държавата ще плаща лихвите, които са уговорени в поемните условия, в продължение на 10 години, през което време държавата ще изплаща задълженията си. Лихвите ще бъдат предвидени в офертата на предприемача.

Ето защо, тъй обяснен въпросът, няма защо да бъдем подозрителни, че има някаква концесия — както уважаемият г. Желъзков подозря, че аз съм поддържал, че има концесия. Лично аз нямам никакви подозрения спрямо г. министра. Имам подозрения вън такъв смисъл, че както се говори в мотивите, явства, че предприятието ще се отдаде само на един предприемач. Даже г. Чернооков е по-категоричен, като иска да се даде на някой американец, който може да дойде да работи тук с един-два милиона долара. Може и двама души да дойдат, но въпросът се слагаше така, че предприятието няма да се даде на повече предприемачи, вън който случай бихме имали едно по-голямо състезание, следователно — и по-голяма полза за държавата. Ако е тъй, тогава по-добре да ни представите поемните условия, да ги разгледаме и да ги приемем тук, отколкото да гласуваме тая работа тъй, без да познаваме условията. Когато дойде да разискваме чл. 3, ще ви обърна вниманието върху още една несъобразност.

Председателстващ д-р Б. Вазов: Има думата на родния представител г. Боян Смилов.

Б. Смилов (нац. л. о): Г. г. народни представители! Ще направя само една бележка по чл. 2. Основание да се повдигне въпрос за недоверие и съмнение даде нещастната редакция на чл. 1, който вече се прие. Според чл. 1 дава се факултативно право на министра да отдаде довършването на държавни сгради чрез едно, чрез две, или чрез няколко последователни предприятия. Следователно това е министърът на благоустройството, който ще каже дали предприятията да бъдат едно, две, три или повече. Аз питам: понеже в чл. 1, който се гласува вече, се дава факултативно право на министра на благоустройството да избира, защо сега в чл. 2 туряте, че всичко ще става чрез търг?

Министър д-р Т. Кулев: Пак чрез търг ще стане. Търгът ще бъде за доизкарване на държавни сгради. На тоя търг ще дойдат предприемачите и ще малонаддават.

Б. Смилов (нац. л. о): Г. Кулев! Разбирам какво искате да кажете.

Министър д-р Т. Кулев: Г. министърът на финансите ще обясни.

Б. Смилов (нац. л. о): Във всеки случай по-добре е да имате кураж да възприемете тая идея, която тук разви г. Чернооков: държавата има нужда от довършването на тия сгради, но няма пари, ще дойдат чужди капитали. Дайте тогава доверие на министра, пръко, лично той да сключи тая сделка за постройката на сградите. А сега хем давате право на министра да извърши това чрез едно, чрез две, чрез три или повече предприятия, а същевременно в чл. 2 поставяте един текст за успокоение — че ще става чрез търг. Е, може вие да бъдете най-честни — вън това никой не се съмнява — но винаги, когато се редят известни положения, не се има предвид дали един или друг министър е честен, но тия положения се създават за да има една контрола, която да бъде гаранция, че всичко ще става по един начин, който няма да възбужда никакво съмнение.

Председателстващ д-р Б. Вазов: Понеже друг не е пожелал да вземе думата по чл. 2, прекратявам разискванията.

Има думата г. министърът на финансите.

Министър В. Моллов: Г. г. народни представители! Виждам, че въпреки многото опити да се дадат един пълни обяснения по въпроса, който се разисква, той става още повече неизяснен. Аз няма да се спирам на юридическата конструкция на сделката, която може да стане, или която би трябвало да стане. Вън края на крайщата съгласихме се, чини ми се, че за концесия в случая и дума не може да става, по простата причина, че лицето, което ще предприеме постройката на една, две или на всичките сгради, няма да ги използва, няма да ги отдава под

наем, а ще се яви само като един строител и като такъв няма да има никакви права на концесионер. Следователно, договорът, който евентуално би се сключил с него, няма да бъде концесионен договор.

По-съмнително се явява друго: дали в случая ние нямаме някакъв заем, явен или прикрит? От последния говор на г. Мушанова стана ясно, че един от елементите на разискването липсва. Вън всяка една сделка от подобен характер, при всеки един строеж по договор, сключен или въз основа на този закон — предполагам, че законопроекът ще стане закон — или въз основа на закона за бюджета, отчетността и предприятията, или по какъвто и да е друг начин, може да има заем — може да няма заем. Може строителът да има свой собствен капитал и тогава той няма нужда да прибегва към чужд, за да му плаща лихвата. Но като употребява свой собствен капитал, освен своята печалба, той безспорно ще смъртне и лихвата върху собствения си капитал. Но той може да прибегне и към чужди капитали и несъмнено е, че тогава ще плати известна лихва. Един предприемач днес — да се абстрахираме от туй, че имало някакво предложение, или че има някакъв закон — поема постройката, да кажем, на Агрономическия факултет с всичките рискове, които носи това предприятие предвид несигурността вън изплащането на кредитите, които са се предвиждали вън миналото или ще се предвиждат вън бъдеще. На този капитал, който предприемачът ще употреби вън постройката, се дължи известна лихва. И, следователно, тази лихва, независимо от калкулирането на печалбата, пресмъртната ли е вън цената, която предприемачът е предложил, когато е малонаддавал, за да поеме търга? Несъмнено. Трябва да прибави, че има много предприемачи, които, опирайки се на закона за бюджета, отчетността и предприятията, правят и друга смъртка; дават много ниска цена, като се възползват вън последиците от правото, което им дава законът за бюджета, отчетността и предприятията, да искат увеличение на цената при поскупване на материалите с не по-малко от 25%, което поскупване се доказва по един начин определени вън закона за бюджета, отчетността и предприятията, и по този начин дохождат до по-висока оценка на работата, която би трябвало да извършва.

Заетът, който в случая по закона, който се предлага, би бил направен, ще бъде направен не от държавата. Ето къде е същественият пункт, който се забравя. Държавата никакъв заем от никого не прави. Такъв заем би направил евентуално строителът, предприемачът. Този който би малонаддавал и би взел вън такава сделка с държавата, или ще употреби свой собствен капитал, ако е голям капиталист, и вън такъв случай капиталистът и строителът да бъдат едно и също лице, или ако няма много капитали, ще използва чужди капитали, ще комбинира. Българската държава вън последно време е имала много предложения от най-разнообразно естество, не само за сгради, а и за редица други културни мероприятия. Тези предложения са се движили все около това: някое голямо дружество, което се занимава с подобни работи, което извършва подробни предприятия вън Гърция, вън Полша и вън Югославия, се отнася и до България да я запита, дали и тя не желае да вземе вън подобни отношения с него, за да извърши полезни за държавата работи. Обикновено предложенията се правят така: „Вие ще ни дадете тая работа, ние ще я вършим по костуеми цени, върху които вие ще ни признаете една печалба“. — Исканата печалба е вън различен размер, но се движи обикновено между 13 и 15%. — „За да можете да платите тази печалба, както и разходите по предприятието, ние ще ви дадем заем при такива и такива условия“. Това е една комбинация, безспорно, свързана с заем и цомъ е така, би трябвало да се постъпи вън рамките на нашата конституция: заемът трябва да се сключи от правителството с мандат или разрешение на Камарата и да бъде подложен вън последствие на одобрение от Народното събрание.

Вън случая комбинацията е от съвършено друг характер. Държава не прави заем, но държавата заем не се предлага. Държавата има нужда от известни постройки или по-точно — от довършването на известни постройки. Дрехата, за която говори г. Кемилев, е поръчана от държавата и е направена наполовина. Ние не поръчваме дреха дреха, а искаме да се довърши. Но довършването на тая дреха изисква средства, които държавата вън дадения случай няма. Тя се отнася до строителя, който ще извърши на кредит това действие, това строителство. Този строител ще направи своята калкулация и като капиталист, или като заемател може би на чужди капитали; той ще вземе предвид вън тази си смъртка всичко онова, което

би трѣбвало въ случая да калкулира. При търга, който ще стане, държавата има само една задача: да избере между различните конкуренти, които предлагатъ разни цени. Държавата знае колко струватъ тия сгради — тѣ сѣ оценени отъ компетентни технически власти; държавата знае какви сѣ единичните цени — тѣ ще се установятъ отъ техническите власти. При калкулацията на единичните цени и на цѣлата стойностъ на сградата, държавата ще види каква е смѣтката на отдѣлните предприемачи, които желаятъ да предприематъ постройката на тия сгради въ такъвъ или другъ срокъ. Въ този случай се предвижда тригодишенъ срокъ. Следъ туй може много лесно да се намѣри една база за сравнение коя оферта отъ даденитѣ такива отъ отдѣлните предприемачи е най-изгодна. Но понеже се говори за заемъ и се казва, че би трѣбвало да се иска одобрението на този заемъ отъ Народното събрание, азъ ще ви кажа, че въ случая заемъ нѣма. Ако може да има заемъ, той нѣма да бѣде заемъ даденъ на държавата; държавата заемъ не сключва. Той ще бѣде, може-би, единъ заемъ евентуално даденъ отъ едно банково учреждение на предприемача. Ние несъмнено нѣмаме компетентностъ да преглеждаме условията на тия заеми, които предприемачътъ или строителното дружество би сключило отъ нѣкое банково учреждение.

Тамъ е въпросътъ въ сѣщностъ, и ако той така ясно се постави, веднага ще се разбере, че ние се намираме извънъ възможността на обсъждане нѣкакъвъ държавенъ заемъ въ дадения случай. Веднага би могло да се каже, че това е една кредитна операция, която има формата на нѣкакъвъ заемъ; банкеритѣ могатъ и така да постѣпятъ, и иначе да постѣпятъ. Но при всичките форми, подъ които постѣпватъ банкеритѣ, тѣ обичатъ да се съветватъ съ юристи и юриститѣ даватъ надлежната форма на банкерската операция. Въ случая ние, юриститѣ, ще кажемъ, че заемъ нѣма. И какъвто и юристъ отъ цѣлия свѣтъ да поканите, да се произнесе, той ще ви каже, че при подобна операция, заемъ къмъ държавата нѣма. И, следователно, ако така се слага въпросътъ, естествено е, че всичките страхове отъ усложнения, които тукъ се възбуждатъ по различни съображения — а главно по това, че има заемъ — трѣбва да отпаднатъ.

Г. министър-председателътъ бѣше правъ да каже: има известно настроение, има известно съмнение, има известни подмѣтания, има известни недоумения, ако щете — терминъ, съ който се поправи представителътъ на Работническата партия тукъ. Може да ги има — има ги навсѣкѣ, където има нѣкакво действие. Но това основание ли е да внесемъ за одобрение въ Народното събрание надлежния договоръ, който би трѣбвало да се сключи? Какво ще одобрява Народното събрание — условията на заема ли? Не. Ще трѣбва да прегледа само наддавателните листове: между малонаддавачитѣ кой е далъ най-благоприятни условия. А това е единъ въпросъ специаленъ, на една техническа комисиия. Несъмнено, ние ще трѣбва да се движимъ въ тѣзи възможности; друга възможностъ нѣма.

Но, г. г. народни представители, има нѣщо повече да се каже въ този случай. Понеже чл. 2 отъ законопроекта предписва, че постройките трѣбва да се дадатъ на търгъ, много правъ бѣше г. Ивановъ да забележи тукъ — макаръ че това не се взе подъ внимание — че въ случая не се отнася работата до никакъвъ единственъ предприемачъ; че не може тукъ да се говори, че би било по-почтено, по-ясно и не знамъ какво ние да сключимъ концесионенъ договоръ, като знаемъ съ кого го сключваме, и да го внесемъ тукъ на обсъждане и одобрение. Тая мисълъ, изказана отъ г. Мушанова, е една мисълъ, която — какъ да кажа — е свършено извънъ нашитѣ намѣрения.

Н. Мушановъ (д): Азъ казахъ за 1909 г.

Министъръ В. Молловъ: А, за 1909 г. — може да е, но не за сега.

Н. Мушановъ (д): Не за сега. Казахъ го на г. министър-председателя.

Министъръ В. Молловъ: Щомъ има търгъ, ще има най-малко трима наддавачи; това е минимумътъ, безъ трима конкуренти не може да има търгъ. Обаче възможноститѣ на този търгъ трѣбва да бѣдатъ по-широки, отколкото въ обикновени случаи. Защо? Заради туй защото — каза г. министърътъ на благоустройството още тая заранъ въ бюджетарната комисиия и сега го поддържа — търгътъ може да се възложи на едно или повече лица; може-би да се намѣри едно лице, което да даде за цѣлия строежъ най-

благоприятни условия. Вие искате да бѣдате безъ друго повече предприемачи, както се изрази единъ отъ представителитѣ не зная на коя група, — на занаятчитѣ или на земледѣлцитѣ — и отъ коя боя на последнитѣ.

Нѣкой отъ говориститѣ: Отъ „Врабча“.

Министъръ В. Молловъ: „Врабча“ очевидно не може да разбере този въпросъ. Защото, ако се дава на търгъ само една сграда, базата на конкуренцията е ясна; по тази сграда нѣколко предприемачи даватъ различни цени и ние можемъ да оценимъ, коя е най-изгодната. Обаче въ случая има много сгради. Когато се даватъ на търгъ много сгради, известна калкулация може да се направи. При строежа на много сгради, отъ единъ предприемачъ организацията на работата може да създаде икономии, които при строенето поотдѣлно на сградитѣ не могатъ да бѣдатъ направени. Защо въ чуждитѣ държави, специално въ Съединенитѣ щати, всички постройки, даже на частни къщи и улици, ставатъ отъ голѣми частни предприятия? Защото голѣмитѣ предприятия — у насъ е по-известно това на Батинболитѣ, което прави бургазкото или варненското пристанище — се явяватъ съ всичката техническа приспособеностъ, съ кранове, съ машини, и могатъ по такъвъ начинъ да работятъ много по-евтино отколкото дребнитѣ предприемачи. Ние имаме всичкото желание да покровителствуваме българското производство. И у насъ има вече такива сдружения. Ето, вижте постройките, които се правятъ отъ дружествата: „Вулканъ“, „Релла и Нефе“ и други фирми, които съществуватъ въ България и които може-би, не сѣ чисто български — макаръ че по законъ сѣ български — а сѣ въ връзки съ много външенъ свѣтъ и които, може-би, ще влѣзатъ въ тази конкуренция. Обаче, при тази конкуренция, каквито и да бѣдатъ нашитѣ симпатии къмъ единичния предприемачъ, който би могълъ да направи една малка сграда, или една единствена сграда, протекционистичните тенденции и стремежи не могатъ да не бѣдатъ наддѣлени отъ икономическите съображения: едно по-голѣмо предприятие би могло да извърши частъ отъ сградитѣ или пъкъ всичките сгради вкупомъ при най-изгодни условия. Следователно, тази възможностъ на търга трѣбва да бѣде запазена и затова така се казва въ чл. 1. Въ случая нѣма безсмисленостъ, както искаше да каже г. Смиловъ, или никакво противоречие; напротивъ, ние не се ограничаваме, за да не изключимъ по-благоприятното разрешение на въпроса.

Г. Мушановъ пита, защо извършването на работитѣ трѣбва да стане въ срокъ отъ три години. Ако бѣше казано за 10-годишенъ срокъ, тогава нѣмаше да има нужда отъ законопроектъ, защото изплащането щѣше да стане въ 10 години, и тогава щѣше да бѣде най-добре тия суми да се изплащатъ чрезъ 6-месечни бонове, за които ще трѣбва въ идущитѣ бюджети въ Министерството на благоустройството да вписваме съответните суми. Три години се казва за друго. Три години е нормалниятъ срокъ за довършването на подобни сгради. Не се предвижда отъ Министерството на благоустройството, че тѣ ще бѣдатъ привършени окончателно въ единъ по-малкъ срокъ. Ето, ние имаме опитъ съ тѣзи сгради, които привършва държавата. Вземете Народния театръ, който непремѣнно трѣбваше да бѣде привършенъ тази година и който, по увѣренията на архитекта, ще се довърши идущата година по това време. Сѣщото е и съ агрономическия факултетъ и съ университетската сграда, които се строятъ отъ държавата. Но, казва се: частни предприемачи ще ги строятъ по-бързо. Колкото и бързо да ги строятъ, все пакъ за единъ или два строителни сезона не може да привършатъ такива сгради. Счита се за нормално три строителни сезона. Ако действуваме по другъ начинъ, тогава можемъ да кажемъ: 8 или 10 години. Въ такъвъ случай ще можемъ да увеличимъ сумитѣ, които държавата предвижда. Но ние предвиждаме три години по други съображения, главно по съображението държавата да се отърве отъ наеми. Наемитѣ растатъ всѣка година и увеличението на държавния бюджетъ за 1927/1928 г. въ не по-малка степенъ се дължи и на тѣзи наеми, които държавата плаща, за нѣкои свои учреждения. Понеже строежътъ не може да се извърши по-рано и понеже отъ тази година считаме, че наемитѣ ще паднатъ, затова се предвижда този срокъ въ законопроекта. Ако туримъ другъ срокъ, напр. 5—6 години, може-би условията ще бѣдатъ по-благоприятни, но въ такъвъ случай ние ще трѣбва да плащаме наеми за тѣзи години. Така че този срокъ отъ три години е поставенъ, за да може скъровището да се отърве по-скоро отъ плащането на наеми и второ, да се даде възможностъ по-скоро да се свършатъ тия здания. Въ такъвъ случай азъ не виждамъ противоречие между тия

две положения въ законопроекта. Свърхъ това, казва се, че извършването на предприятията ще стане съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията. Какво повече можемъ да искаме? Ще има, значи, пъленъ контролъ на държавата, на техническата властъ и на контролнитѣ органи на Министерството на финанситѣ. Може-би, този законопроектъ да не остане въ тази форма. Има известни търгове, при които нѣкои предмети добиватъ едни цени, когато на свободния пазаръ можете да ги получите на поевтини. Може-би въ строежа да има известни формалности по изплащане на ситуациянтѣ, което заскѣпява строежа — всичко това може да бѣде вѣрно. Обаче има единъ другъ проектъ, който бѣше внесенъ преди три години въ Народното събрание и който, преработенъ, вѣроятно ще бѣде внесенъ въ предстоящата сесия, който ще обгърне дѣлата държавна контрола, ще премахне известни формалности, които сѣ излишни, ще създаде по-ефикасенъ предварителенъ контролъ на приходитѣ и разходитѣ. Тогава той ще се прилага и въ този случай. Но той е единствената гаранция, която държавата запазва за себе си въ такъвъ случай. Друга гаранция, по-голъма, не може да има. Мислите ли, че ако търгътъ бѣде одобренъ, да кажемъ отъ Народното събрание, така както азъ го обяснихъ, само по неговитѣ условия, че ще имаме една по-добра гаранция, отколкото ако имаме гаранцията на надлежитѣ технически органи и на финансовата властъ? Ето защо азъ мисля, че и това възражение, което се правѣше въ този случай, е едно възражение неумѣстно.

Най-после, г-да, позволете ми да се спра върху единъ другъ въпросъ, който въ сѣщностъ засѣга мене: защо държавата въ своя бюджетъ не предвиди достатъчно кредитъ за довършване на своитѣ сгради? Държавата е имала възможностъ да създаде специални закони за тѣзи постройки. Държавата е създадала редъ закони за построяването на желѣзнопътни линии, на пътища, шосета и мостове. Държавата най-сетне, трѣбва да кажа, употребява върхоуни усилия, за да строи. Но всичко това въ днешно време не е достатъчно, заради това, защото държавата не може да изразходва само за постройки, които представляватъ отъ себе си едно чувствително имобилизиране на срѣдства. Нашата държава въ последно време е разходвала за постройки повече отъ 7 милиарда лева — искамъ да кажа българската държава не като организация, но българскиятъ народъ като членъ на тая държава — и това се е отразило и върху търговския балансъ на държавата, отразява се тежко и върху паричната криза. Ако такава крупна сума, за каквато въ този случай се говори, бѣде поставена отъ българската държава на разположение веднага, ясно е, че това не може да не се отрази сѣщо така зле върху търговския ни балансъ и върху паричната криза.

Отъ друга страна, нуждитъ на държавата сж такива — азъ ще имамъ възможностъ по този случай предъ Народното събрание да се обясня още единъ пътъ, когато ще се разглежда тукъ бюджетътъ на фондоветъ или респ. извънредниятъ бюджетъ на държавата — нуждитъ, казвамъ, на държавата сж такива, че тя не може да отдѣли достатъчно срѣдства нито за постройки на сгради, нито за постройки на пѣтища, нито за постройка на желѣзници. Обаче ако постройката на пѣтищата може да се изостави, защото за тѣхъ не плащаме наемъ, а само ще страдатъ икономическитъ интереси на мѣстното население, съ държавнитъ сгради това ние не можемъ да сторимъ, защото за тѣхъ плащаме тежки наеми. Тази нужда трѣбваше отдавна да се задоволи. Дето сж се сѣтили веднага следъ освобождението, тамъ е задоволена. И ако нѣкъде намерите държавна сграда, въ която се помѣщаватъ всички учреждения, то е като единъ оазисъ, който действува радостно върху всички ни, защото виждате, че учрежденията сж по-добре устроени и самото здание се поддържа нѣкакъ си по-добре и има по-голямъ редъ въ изпълнението на служебнитъ длъжности. Но това не е станало навсѣкѣ. Въ особено тежко положение се намира София, защото освенъ нѣколко министерства, които се помѣщаватъ въ държавни сгради, другитъ държавни учреждения се помѣщаватъ въ наемни здания, а наемитъ се качватъ все повече и повече. Достатъчно е да кажемъ, че Софийската постоянна комисия за единъ етажъ взема наемъ отъ 700—800 хиляди лева годишно. Истина е, етажътъ съдържа 40—45 стаи, но въ всѣки случай наемътъ е доста голѣмъ. Защо държавата не си доправи зданията? Виждате, че тѣ сгърчатъ навсѣкѣ като плашила. Виждате, че тѣ сж необходими, а ние не можемъ да предвидимъ такава крупна сума, не можемъ да предвидимъ даже по-крупни суми ежегодно, за да можемъ да ги довършимъ въ едно по-скоро време. Ако бихме ги предвидили, пакъ най-малко десѣтъ години ще трѣбва да минатъ, а ние имаме нужда почти веднага отъ

тия сгради. И затова комбинацията, която се направи вън
този случай, е комбинация, която, струва ми се, разрешава
най-добре въпроса. По-нататък, при търговците могат да
се явят конкуренти и да се сключат договори при по-
благоприятни цени. Дано това стане. Ако това стане, така
ще облекчимъ държавата при разрешаването на единъ
много тежъкъ въпросъ, и то въ единъ тежъкъ моментъ.
Така най-после ще се направи онова, което отъ дълги го-
дини се е работило, но се е работило по единъ начинъ,
който е извиквалъ недоумение, както се помена тукъ, за-
щото тия постройки сж се отдавали на концесионеръ или
по нѣкакъвъ другъ начинъ. Днесъ ние действуваме чрезъ
законъ. Никакви лица нѣма предварително посочени и ни-
кой не посочва такива лица. По това има само идеи —
това се казва и въ мотивитъ на законопроекта — че това
е невъзможно. Дайте да потърсимъ начинъ да осъществимъ
тѣзи идеи и да разрешимъ една задача, чрезъ което ще до-
принесемъ въ случая малко и за разрешението на тежката
криза. Не знаемъ отъ къде ще дойдатъ тѣзи капиталы. Най-
сетне тѣ може да се намѣрятъ въ нашата страна; може-би
наши мѣстни предприемачи, предъ видъ на голѣмината на
самото предприятие, ще взематъ участие въ търговетъ и
така ще се разреши тази задача. Но бждете увѣрени, г-да,
че голѣмата гаранция въ случая лежи въ нашето законода-
телство. И тѣй, както се слага въпросътъ, при липсата на
каквито и да било елементи за нѣкакъвъ заемъ на държа-
вата, смѣтамъ, че всички подозрения сж свършено не-
умѣстни. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателстващ д-р Б. Вазов: Г-да! Часът е 20. Моля да се продължат разискванията, докато се свърши законопроектът на второ четене и — ще прибавя аз — се избере контролна комисия при управлението на Държавните дългове; една формалност, която сме длъжни да извършим.

Които приематъ това, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Г-да! По чл. 2 има две предложения. Едното е на г. Януловъ, въ смисълъ да се прибави накрая, че договорътъ се внася на разглеждане и утвърждение отъ Народното събрание. Другото е на г. Жељзковъ, който иска да се вмъкне въ текста на чл. 2 следното предложение, а именно: „като се даватъ по търгъ само по две предприятия въ даденъ районъ“.

Н. Мушановъ (д): Подъ договоръ какво разбирате? Поемнитъ условия ли? Това има резонъ, защото тѣ сж за всички предприятия еднакви.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Съгласно закона, следъ търга се сключва договоръ възъ основа на поемнитъ условия.

Министър В. Моллов: Търгът става въз основа на поемни условия, които ще се изработят от техническата власт.

Н. Мушановъ (д): Поемнитѣ условия ли иска да утвърдимъ?

Председателстващ д-р Б. Вазов: Г-да! Понеже предложението на г. Желязкова се отнася до по-предшната част от текста, ще положа него на гласуване.

Които приематъ предложението на г. Желѣзкова, моля, да вдигнатъ рѣка. Меншество, Събранието не приема.

Които приематъ предложението на г. Янулова, моля, да вдигнатъ ръка.

И. Януловъ (с.д): Кажете: съ което се съгласява **и**
г. министъръ-председателъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Меншество, Събранието не приема.

Който приематъ чл. 2 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика на комисията, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Георгиевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 3. Изплащането на сумата по всяко предприятие ще стане въ срок от 10 години чрез шест месечни без-
лихвени съкровищни бонове, срещу представяне на си-
туация за извършена работа.

„Размърът на платимитъ презъ всѣка година съкровищни бонове не може да надмине една десета отъ стойността на предприятието“.

Комисията прибави във първата алинея след думата „мечени“ думата „безлихвени“.

Председателстващ д-р Б. Вазов: Има думата народният представител г. Никола Мушанов.

Н. Мушанов (д): Г. г. народни представители! След речта на г. министъра на финансите, стават явни мотивите, които са движали Министерския съвет. Вижда се, че Министерският съвет е решил това крупно предприятие да се изпълни от крупни предприемачи и голъми финансиста. Прави са съображенията на г. министъра на финансите, че това би било по-икономично и биха могли да се предложат по-добри условия. Може-би, предприятието ще бъде изпълнено по-добре, отколкото от наши предприемачи.

Министър В. Моллов: Може да има кооперация от наши предприемачи.

Н. Мушанов (д): Това най-ясно личи от чл. 3. Според договора, въ 3 години трябва да се завършат зданията. Въ 3 години предприемачът трябва да изразходва 300.000.000 л. Всяка година, съдно, той трябва да харчи 100.000.000 л. Въ алинея втора на чл. 3 е казано, че разходите на платимите през всяка година съкровищни бонове не може да надмине $\frac{1}{10}$ от стойността на предприятието — 30.000.000 л. Значи, предприемачът трябва да бъде тъй мощен, щото всяка година да харчи по 100.000.000 л. собствени средства, а държавата да му плаща срещу това само 30.000.000 л. — повече не може — което доказва, че са много логични г. г. вносителите на този законопроект. Кой български предприемач ще се намъри аслагъй да отиде да дава по 100.000.000 л. годишно да строи, за да получава 30.000.000, а за 70-т милиона лева да чака десетина години да му се изплащат чрез 6-месечни съкровищни бонове? — Никой. Това е ясно.

Т. Стоилков (д. сг): На вересия, г. Мушанов. Това не е концесия, не е заем, вересия е.

Н. Мушанов (д): Ето защо, казвам, че текстът на чл. 3 е логичен съ текста на чл. 1, въ който се изтъква, че предприятието е крупно, както каза и г. министърът на финансите. При туй положение, за мене е ясно, че това предприятие може да се вземе само от мощни, финансови и строителни групи едновременно, които ще могат да посрещнат тая разлика въ сумите, за изплащането на която ще остане да чакат; тй ще могат да вземат участие въ търга. Това е ясно. Също е ясно, че тия хора няма да загубят, защото тй ще си предвидят за това чакане съответните суми. Тамъ ще се комбинира заемът съ строеж. По този начинъ, обаче, ние няма да получимъ оферти от български предприемачи. Даже доста мощни да са българските предприемачи, не вървамъ нито единъ да се намъри при такива условия да даде парите си. Даже въ чужбина едва ли биха се намърили такива предприемачи, които да могат да изразходватъ по 70.000.000 л. всяка година свои пари. Това трябва да са действителни мощни кредитни и строителни учреждения, които иматъ голъми капиталы. Това, казвамъ, е логично съ първото, но то противоречи на онуй постановление въ чл. 1, споредъ което предприятията ще се дълбятъ, за да могатъ и български предприемачи да взематъ участие. При тия условия, български предприемачи и строители не могатъ да участвуватъ въ туй предприятие.

Министър В. Моллов: Българските предприемачи, г. Мушанов, са увърени тъкмо въ обратното, че чужди капиталисти няма да се явятъ на търговете и че тй са, които ще ги взематъ.

Н. Мушанов (д): Дано е тй!

Председателстващ д-р Б. Вазов: Които приематъ чл. 3 тй, както се докладва, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Георгиевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 4. Следъ влизането въ сила на настоящия законъ ва погасяване на издадените съкровищни бонове се вписва въ разходния бюджетъ на министерството ежегодно съответната за изплащане сума.“

Комисията прие този членъ безъ измѣнение.

Председателстващ д-р Б. Вазов: Които приематъ чл. 4, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Георгиевъ (д. сг): (Чете)

„С П И С Ъ К Ъ“

на държавните постройки въ строежъ отъ Министерството на обществените сгради, пжтищата и благоустройството.

1. Доизкарване здание за Министерството на обществените сгради, пжтищата и благоустройството (бивше Графика);
2. Анатомически институтъ при медицинския факултетъ;
3. Анатомически институтъ при ветеринарния факултетъ;
4. Санаториумъ за гръдоболни учители въ с. Лжджене;
5. Психиатрическа клиника при медицинския факултетъ;
6. Хигиенически и бактериологически институтъ при медицинския факултетъ;
7. Парна кухня при Александровската болница;
8. Кожно-венерическо отделение при Александровската болница;
9. Четири болници въ новите земи;
10. Пералнята при Александровската болница;
11. Съдно техническо училище;
12. Първа мъжка гимназия въ гр. София;
13. Първа девическа гимназия въ гр. София;
14. Мъжка гимназия въ гр. Видинъ;
15. Мъжка гимназия въ гр. Плѣвненъ;
16. Мъжка гимназия въ гр. Търново;
17. Девическа гимназия въ гр. Русе;
18. Механо-техническо училище въ гр. София;
19. Рибарско училище въ гр. Созополъ;
20. Столарско училище въ гр. Тръвна;
21. Държавно мебелно училище въ гр. Русе;
22. Механо-техническо училище въ гр. Габрово;
23. Долнодъбнишко девическо земеделско училище;
24. Мъжко опитно педагогическо училище въ гр. Шуменъ;
25. Художествена академия;
26. Каменарско училище въ с. Кунино;
27. Кожарско училище въ гр. Ловечъ;
28. Ентомологически музей въ гр. София;
29. За други по-малки постройки и инсталации къмъ тѣхъ.

Председателстващ д-р Б. Вазов: Г-да! По списъка са направени нѣколко предложения.

Най-напредъ има предложение отъ г. Пждаревъ въ смисълъ п. 4 — „Санаториумъ за гръдоболни учители въ с. Лжджене“ — да се заличи.

Министър С. Василев: Понеже този санаториумъ ще се строи съ средствата на специаленъ фондъ.

Председателстващ д-р Б. Вазов: Които приематъ предложението на г. Пждаревъ, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Пакъ отъ г. Пждаревъ има предложение въ смисълъ п. 6. — „Хигиенически и бактериологически институтъ при медицинския факултетъ“ — да се измѣни така: „Институтъ за народното здраве при Министерството на вътрешните работи и народното здраве“.

Има думата народниятъ представител г. Никола Мушановъ.

Н. Мушанов (д): Г. г. народни представители! Въ мотивите къмъ законопроекта е казано, че започнатите държавни сгради ще се разрушатъ, ако останатъ недовършени, и е приложенъ къмъ законопроекта списъкъ на тѣзи сгради, които трябва да бъдатъ довършени, който списъкъ е съставенъ отъ Министерския съветъ. Какъ можемъ сега произволно да заличаваме нѣкои сгради отъ списъка?

Г. Т. Поповъ (д. сг): Въ бюджета на фондовете са предвидени 5 милиона лева за постройка на санаториумъ за гръдоболни учители въ с. Лжджене.

Н. Мушанов (д): Построяването на този санаториумъ е най-належащо, защото се касае за туберкулозни учители. Него ли намѣрихте да заличите отъ списъка?

Министър В. Моллов: За постройката на този санаториумъ има напълно осигурени средства — въ бюджета на фондовете са предвидени 5 милиона лева.

Н. Мушановъ (д): Понеже Министерскиятъ съветъ е съставилъ списъка, азъ мисля, че той би трѣбвало да ни каже: трѣбва ли да се заличи тази сграда отъ списъка или не.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Съ съгласието на Министерския съветъ се заличава.

Н. Пъдаревъ (д. сг): И второто ми предложение, за изменение на п. 6, го правя съ съгласието на г. министра на благоустройството и г. министра на вътрешнитъ работи. Новото наименование, което предлагамъ, напълно съответствува на института.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на общественитъ сгради, пѣтищата и благоустройството.

Министъръ С. Василевъ: Г. г. народни представители! Ще ви дамъ едно малко обяснение по п. 4 на списъка — санаториумъ за гръдоболни учители въ с. Лъджене, понеже г. Мушановъ направи въпросъ.

За довършване постройката на санаториума въ Лъджене, който сега е въ строежъ, г. Мушановъ, въ бюджета на фондовете е предвидена съответна сума.

Д. Негенцовъ (с. д): Правѣше ми впечатление тази двойственостъ — че и тукъ, и въ бюджета на фондовете се предвиждатъ срѣдства за този санаториумъ.

Министъръ В. Молловъ: То е отъ желание часъ по-скоро да се направи.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ предложението на г. Никола Пъдаревъ по п. 6, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Има предложение отъ народния представителъ г. Ецовъ въ смисълъ да се впише новъ п. 30 — „Срѣдно девическо земледѣлско-домакинско училище въ гр. Айтосъ“ и новъ п. 31 — „Каменодѣлско училище въ гр. Айтосъ“.

Има думата г. министъръ-председателътъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Азъ разбирамъ мотивитъ на г. Ецовъ — мотиви похвални: той е отъ Айтоска околия и иска, каквото има тамъ започнато, да се довърши. Нека г. Ецовъ бѣде увѣренъ, че като се облекчи бюджетътъ отъ тѣзи постройки, които се визиратъ въ законопроекта, които много тежатъ, за едни отъ останалитъ постройки ще се намѣратъ срѣдства въ редовния бюджетъ на държавата, за други, както е случаятъ съ санаториума за гръдоболни учители — отъ разнитъ фондове. Асѣж това е между другото целта на законопроекта — да облекчи бюджета отъ тѣзи постройки, за да може и останалитъ часъ по-скоро да бѣдатъ довършени. Ето защо не можемъ да прибавимъ въ списъка и тия две училища, които иска г. Ецовъ.

Б. Ецовъ (д): Защо тогава ще се подѣлжи строежътъ на каменарското училище въ с. Кунино, когато тамъ има

само двама-трима каменодѣлци, а въ Айтосъ има 1000 души каменодѣлци, г. министъръ-председателю? Може ли така?

И. Хрелопановъ (д. сг): Училището въ с. Кунино е покрито вече.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ предложението на г. Ецовъ, да се апишатъ нови п. п. 30 и 31 тѣй, както ги прочетохъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Меншинство, Събранието не приема.

Които приематъ списъка къмъ законопроекта тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, заедно съ приетитъ изменения, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г-да! Съгласно чл. 9 отъ закона за управлението на държавнитъ дългове, Народното събрание въ началото на законодателния си периодъ избира за цѣлия си законодателенъ периодъ една контролна комисиия при управлението на държавнитъ дългове, състояща се отъ 4 души, отъ които, изрично е казано, двама души отъ малцинството.

Председателството предлага за членове на тази комисиия г. г. проф. Георги Данаиловъ, Георги Семерджиевъ, Милко Бечевъ и Славчо Дръновски. Които приематъ този съставъ на контролната комисиия, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Моля ви да приемете следния дневенъ редъ за утрешното заседание:

1. Второ четене законопроекта за освобождаване отъ отговорностъ длъжностнитъ лица презъ време на войната и пр.;

2. Трето четене законопроекта за довършване на държавни сгради;

3. Одобряване предложението за освобождаване отъ митни берии формени ученически шапки за Италианското училище въ София;

4. Първо четене законопроекта за даване премии на държавнитъ служители отъ строителния отдѣлъ;

5. Първо четене законопроекта за бюджета на извънреднитъ приходи и разходи на държавата за 1927/1928 финансова година;

Одобряване предложенията:

6. Относно приложението на § 6 отъ закона за изменение и допълнение на закона за тарифата на износнитъ стоки;

7. За освобождаване отъ митни берии пристигналитъ 14 каси съ бубарски принадлежности на д-ръ Х. Мановъ отъ гр. Враца;

8. За одобряване X-то постановление на Министерския съветъ отъ 2 май т. г., протоколъ № 27.

Които приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 20 ч. 25 м.)

Председателъ: АЛ. Ц. ЦАНКОВЪ

Подпредседателъ: Д-ръ Б. ВАЗОВЪ

Секретаръ: ИВ. Д. МИХАЙЛОВЪ

За началникъ на Стенографското отдѣление: Д. ДУКОВЪ

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народните представители:		Законопроекти:	
Иванъ Бомбевъ, Добри Димитровъ, Петъръ Якимовъ, Добри Даскаловъ, Борисъ Толевъ, Тома Константиновъ, Стоянъ Кърлевъ, Стойчо Георгиевъ, Колю Кожаклиевъ, Йовчо Николиевъ, Трифонъ Капитановъ, Станю Златевъ, Петъръ Миновъ, Борисъ Евтимовъ, д-ръ Владимиръ Бурилковъ, Герасимъ Ангеловъ, Петъръ Тодоровъ, Кръстю п. Цвѣтковъ, д-ръ Димо Желѣзовъ и Добри Даневъ	275	1) за сключване бюджета за 1919/1920 финансова година (Съобщение)	275
Предложение за приложение на § 6 отъ закона за измѣнение и допълнение на закона за тарифата на износнитѣ стоки (Съобщение)	275	2) за освобождаване отъ отговорностъ длъжностнитѣ лица презъ време на войната при интендантскитѣ магазини и други подобни учреждения (Първо четене)	275
Проектъ за отговоръ на тронното слово (Трето четене)	275	3) за довършване на държавни сгради въ царството (Второ четене)	276
Избиране делегация за поднасяне отговора на тронното слово на Негово Величество Царя	275	Избиране контролна комисия при Управлението на държавнитѣ дългове	299
		Дневенъ редъ за следующето заседание	299